

В "Країну мрій" веде українська мова!

Див. стор. 16

Згас не потенціал Конституції — деградувала мораль владної еліти

— Володимире Андрійовичу, як би Ви характеризували Конституцію України?

— Це нормальна Конституція. Вона не ідеальна, але ідеальних конституцій не буває. Конституція України, ухвалена 1996 року, — виважений акт, результат багатолітніх зусиль українських юристів, політиків, закордонних фахівців. Від самого початку й до 1993 року я був членом першої Конституційної комісії і знаю цей дуже складний процес. У ньому були задіяні всі політичні сили, і наша Конституція — результат загальнонаціонального консенсусу. Її ухвалили після довгих обговорень, дискусій. У підготовці Основного Закону брали участь фахівці Венеціанської комісії, від якої були й зауваження. Зокрема щодо нечіткості деяких формулювань, особливо тих, що стосувалися обмежень прав людини в надзвичайних ситуаціях. Були зауваження щодо не зовсім чітких розмежувань повноважень Уряду і Президента. Основне зауваження, що роль прокуратури була спотворена, виписана так, як у часи Радянського Союзу. Загалом же до Конституції було позитивне ставлення.

Коли розробляли Конституцію, досягли домовленості, що після того, як вона набере чинності, буде розроблено низку законів, які заповнять її прогалини, уточнять компетенцію вищих органів державної влади й управління, мав бути ухвалений закон

Наш співрозмовник — відомий український правник, доктор юридичних наук, професор, Надзвичайний і Повноважний посол України Володимир ВАСИЛЕНКО.

про вибори і т. ін. На жаль, цього не сталося. І замість вдосконалювати Конституцію, зробити її механізм дієвим, тодішній Президент Кучма почав порушувати Основний Закон, привласнювати повноваження, які не були в ньому виписані. Це призвело до того, що конституційний механізм зламано.

— Тобто, справа не в Конституції?

— Справа в українській владній політичній еліті. Збої в застосуванні Конституції траплялися тому, що владна політична еліта не дотримувалася її. Кучма заклав традицію негативного ставлення до закону, права, і вона тривала в наступні роки. Ющенко порушував Конституцію, її порушують Янукович і його команда.

Цим гратися не можна. Найідеальніша Конституція не працюватиме, доки не буде політичної волі до її суворого дотримання.

— Наведіть приклади найбільш серйозних порушень нашої Конституції.

— До порушників долучився орган, який мав би дбати про відповідність законів Конституції. Це Конституційний Суд, який ухвалює антиконституційні рішення. Для прикладу — рішення, яке дало можливість сформулювати позаторік нинішню так звану більшість у Верховній Раді всупереч Конституції. Це

коли депутатам дозволили переходити з фракції у фракцію. Всупереч рішення попереднього КС, цей склад суду виніс діаметрально протилежне рішення. Відтак порушено основні принципи парламентаризму.

За президентства Януковича відновлено дію Основного Закону в редакції 1996 року. Вважаю, що формально, юридично така дія цілком легітимна, тому що ті зміни до Конституції в грудні 2004 року були зроблені з порушенням конституційної процедури, за допомогою силового тиску. Тому були формальні підстави для скасування тих рішень. Це мав би зробити ще Ющенко, але, на жаль, не зробив.

Але річ не в тім, що Янукович або інший президент України має великі повноваження, а в тому, як вони ними користуються. Будь-який орган влади може використовувати свої повноваження або на користь, або супроти національних інтересів України. На жаль, нинішній Президент України належним чином не використовує своїх повноважень для забезпечення національних інтересів України, іноді він діє всупереч їм, як це було, наприклад, при підписанні Харківської Угоди 2010 року.

Закінчення на стор. 2

ДВНАДЦЯТЬ АРГУМЕНТІВ ПРОТИ

3

“НІ” МОВНОМУ ПОДІЛУ ДЕРЖАВИ!

4–7

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ “СТРІЛА”

8–9

ЧАС НАРОДЖЕННЯ СИНІВ

10

ХТО ДІЛИТЬ ЗЕМЛЮ В ПИРОВОГО?

14–15

Чому не можна голосувати за законопроект «Про засади державної мовної політики»? Дванадцять основних аргументів

Володимир ВАСИЛЕНКО, доктор юридичних наук, професор, Надзвичайний і Повноважний посол України

1. Законопроект нелегітимний у самій своїй основі. Його предмет — надзвичайно важливе мовне питання конституційного рівня і тому повинне вирішуватися шляхом досягнення загальнонаціонального консенсусу. Натомість розробка законопроекту відбулася неперозоро, без участі представників опозиційних політичних сил і експертних середовищ і всіх зацікавлених структур громадянського суспільства. На відсутність у законопроекті адекватного консенсусного вирішення принципів питань державної мовної політики знов наголосила у своєму висновку від 2 грудня 2011 р. Венеціанська комісія, закликавши українських законодавців до “пошуку справедливого балансу між захистом прав меншин з одного боку і збереженням державної мови як інструменту інтеграції суспільства з іншого” (п. 66).

2. Законопроект суперечить Конституції України і створює механізм її підміни антиконституційним законом. Засади державної мовної політики і загальний порядок застосування мов в Україні регулюються Конституцією України та Рішенням Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 р. № 10-рп/99 про офіційне тлумачення статті 10 Конституції України.

Ст. 4 законопроекту підтверджує, що “основи державної мовної політики визначаються Конституцією України”, але водночас встановлює, що після його ухвалення порядок застосування мов визначатиметься “**виключно**” цим Законом, з норм якого мають виходити інші правові акти, що визначають особливості використання мов у різних сферах суспільного життя”. На практиці це означає підміну Конституції законом, який всупереч статтям 10 та 11 її розділу I “Загальні засади” встановлює нову модель мовної політики України. Такий підхід — грубе порушення ст. 156 Конституції України, яка передбачає спеціальний порядок запровадження будь-яких змін до положень розділу I Конституції України.

3. Законопроект кардинально ревізує конституційні засади дер-

жавної мовної політики і підриває конституційний лад України. Його розділ I “Загальні положення” вводить у правове поле такі не передбачені Конституцією поняття, як “регіональна мова або мова меншин”, “мовна група”, “мовна меншина”, “регіональна мовна група”, “region”, “рідна мова”.

Водночас заключний розділ XI законопроекту “Перехідні положення” передбачає внесення докорінних змін до всього комплексу норм національного законодавства, що регулюють порядок застосування мов на основі і відповідно до ст. 10 Конституції України.

Запровадження в Україні порядку застосування мов, що суперечать ст. 10 і ст. 156 Конституції України, є порушенням Основного Закону, яке, виходячи зі змісту згаданого Рішення Конституційного Суду України від 12 грудня 1999 р., слід кваліфікувати як зазіхання на засади конституційного ладу в Україні.

4. Законопроект ґрунтується не на імперативних нормах Конституції України, а на свавільно інтерпретованих положеннях Європейської Хартії регіональних або міноритарних мов.

У Хартії (у правильному і точному перекладі з оригінальних автентичних її текстів англійською і французькою мовами) термін “регіональні або міноритарні мови” складає єдине поняття, що охоплює ті чи інші мови, які традиційно використовуються в межах певної території держави і носіями яких є кількісно менша група, ніж решта населення території цієї держави (стаття 1). Отже, в Хартії йдеться лише про критерій меншої поширеності певної мови в певному регіоні держави, а не про визнання за нею офіційного правового статусу і встановлення порядку її використання. Відповідно, Хартія жодним чином не зобов’язує і не уповноважує державу запроваджувати офіційний правовий статус для тієї чи іншої мови.

Виходячи з того, що визнання статусу державної (офіційної) мови за будь-якою мовою належить винятково до компетенції держави, Хартія лише заохочує держави до вільного вибору перелічених у ній факультативних рамок заходів на підтримку використання тих “історичних регіональних або міноритарних мов Європи, декотрим з яких із плином часу загрожує зникнення”. Причому преамбула Хартії передбачає, що “захист і підтримка регіональних або міноритарних мов не повинні здійснюватися на шкоду офіційним мовам та необхідності вивчати їх”.

5. Законопроект, у супереч вимогам принципів Конституції України та меті Європейської Хартії регіональних і міноритарних мов, передбачає створення правового механізму підриву статусу української мови як державної (офіційної). Він встановлює у частині третій ст. 7 довільний, не відомий

ні Конституції та законодавству України, ні Хартії чи будь-якому іншому міжнародно-правовому акту, кількісний критерій “10 відсотків і більше носіїв регіональної мови, що проживають на території, на якій поширена ця мова” як достатню підставу для визнання тієї чи іншої мови регіональною і такою, що підлягає обов’язковому використанню паралельно або навіть замість української як державної (офіційної) у переважній більшості сфер суспільного життя.

6. Законопроект, встановлюючи згаданий свавільно визначений відсотковий критерій, створює передумови для обов’язкового запровадження в Україні російської мови в практично офіційному статусі регіональної не лише на рівні села, селища, міста, району, області, Автономної Республіки Крим, і навіть щодо всіх індивідів?! Адже частина 7 ст. 7 передбачає: “У межах території, на якій поширена регіональна мова або мова меншини, що відповідає умовам частини третьої цієї статті, здійснення заходів щодо розвитку, використання і захисту регіональної мови або мови меншини, передбачених цим Законом, є обов’язковим для місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об’єднань громадян, установ, організацій, підприємств, їх посадових і службових осіб, а також громадян — суб’єктів підприємницької діяльності та фізичних осіб”.

Саме в цьому полягає ідеологія і мета законопроекту: **він фактично прирівнює російську мову до державної, забезпечуючи її обов’язкове використання та подальше поширення на максимально більшій території України за рахунок української та інших мов.** У разі його ухвалення державна мова (українська) ставатиме непотрібною, вона повсюдно витіснятиметься з ужитку, оскільки зникне мотивація щодо її опанування.

7. Законопроект водночас закладає підвалини для мовної фрагментації України і на місцевому рівні. Відповідно до підпункту другого частини третьої його статті 7 у конкретних ситуаціях рішення щодо використання будь-якої мови як регіональної може бути ухвалене місцевою радою навіть у випадках, коли “регіональна мовна група складає менше 10 відсотків населення відповідної території”. А це призведе до витіснення української мови з офіційного вжитку та публічного використання не лише на сході, а й на заході України. Такий підхід порушує припис ст. 92 (п. 4) Конституції України, відповідно до якого порядок застосування мов визначається винятково законами України.

8. Законопроект лише декларує позитивне ставлення до української мови як державної — в той час, як переважна більшість його норм спрямована на підрив її державного статусу і позицій у найважливіших сферах публічного і

державного життя. Стаття 3 законопроекту, яка проголошує право кожного на мовне самовизначення і вільне користування кожним у суспільному житті будь-якою мовою, створює підстави нехтування державною мовою тими, хто з огляду на свій офіційний статус зобов’язаний вживати українську мову при виконанні своїх службових функцій. Ні Конституція України, ні міжнародно-правові акти, що визначають стандарти захисту прав людини включно з Рамковою конвенцією Ради Європи про захист національних меншин та Європейською Хартією регіональних або міноритарних мов, не встановлюють принцип вільного мовного самовизначення в сфері застосування державної мови. У практиці європейських держав такий принцип теж відсутній. Запровадження вільного мовного самовизначення для всіх було б за своєю одіозністю аналогічним запровадженню податкового самовизначення.

9. Законопроект створює правове підґрунтя для продовження розпочатої Д. Табачником руйнації української системи освіти, в рамках якої формується національна еліта. Запровадження статтею 20 законопроекту принципу вільного вибору мови навчання (та ще й “у будь-який час періоду навчання”) в специфічних умовах України практично означатиме відновлення тотальної русифікації всієї вертикалі освіти і перетворення освітню систему кадрів для Росії за рахунок державного бюджету.

10. Законопроект у разі його ухвалення Верховною Радою потягне за собою значні видатки з державного бюджету. За підрахунками фахівців, витрати, необхідні для його запровадження в життя, сягатимуть 50—60 млрд гривень.

11. Ухвалення законопроекту Верховною Радою матиме катастрофічні для України наслідки. У найближчій перспективі інтенсифікується процес витіснення української мови з усіх найважливіших сфер суспільного життя, відбуватиметься маргіналізація української мови, виникатимуть конфлікти на мовному ґрунті, посилюватиметься мовна ізоляція та відчуження регіонів України один від одного, що покладе початок “мовної федералізації” України та її дезінтеграції як держави.

12. Законопроект є не лише спекулятивним політехнологічним інструментом нинішньої української влади у ситуації чергових парламентських виборів, а й результатом виконання нею політичного замовлення російської влади, яка здійснює безупинну гуманітарну агресію проти України. Найголовнішою складовою цієї агресії є мовно-культурна війна, остаточною стратегічною метою якої є знищення української нації як системотвірного чинника незалежної української державності.

Протест української діаспори США

до Президента України В. Януковича, Голови Верховної Ради України В. Литвина, Посла України в США, Посла України до Об’єднаних Націй, Генеральних Консулів України в США, Президента Світового Конгресу Українців Є. Чолія

ЗАЯВА

Всеукраїнський Комітет м. Чикаго на Захист Української Мови в Україні був створений у зв’язку з обговоренням законопроекту № 9073 “Про засади державної мовної політики” у Верховній Раді України.

Громадський Комітет **рішує протестувати** проти ухвалення цього законопроекту, який:

1. Заперечує Конституцію України.
 2. Має за кінцеву мету витіснити українську мову як державну, на російську.
 3. Становить підсилену русифікацію царських і радянських часів.
 4. Суперечить відповідним європейським нормам.
- Мовне питання в Україні — суттєве і вирішальне для існування української нації як державної. Тому ми, українці діаспори, засуджуємо законопроект “Про засади державної мовної політики” і вимагаємо зняти цю наругу над Українською державою і українським народом із порядку денного у Верховній Раді України.

Підписали українські організації міста Чикаго:

Громадські організації: Товариство Української Мови ім. Т. Шевченка. УККА, ООЧСУ, “Помаранчева Хвиля”, Фонд Голодомору, Український Національний Музей, Український інститут модерного мистецтва. Інформаційний центр “Істина”, “Міста-побратими Чикаго—Київ”, “Нова Українська Хвиля”, Фундація Кієво-Могилянської академії.

Молодіжні організації: “Пласт”, СУМ-Чикаго, СУМ-Палатин, ОДУМ.

Жіночі організації: СУА, ОЖОЧСУ (головна управа та відділення ім. Алли Горської, ім. Оксани Мешко, ім. Катерини Зарицької).

Церкви: Катедра св. о. Миколая, Собор свв. Володимира і Ольги, Церква св. Йосипа Обручника.

Школи: “Рідна школа”, Українська школа св. Володимира.

Засоби інформації: газета “Час і Події”, радіо “Українська Хвиля”, “Незалежне Радіо”, “Українська вечірня трибуна”.

Чикаго, США.
17 червня 2012 р.

x x x

Щоб висловити обурення і протест проти запропонованого у Верховній Раді України законопроекту “Про засади державної мовної політики”, українська діаспора США провела 17 червня демонстрацію протесту. Вона відбулася перед Українським Культурним Осередком при Oakley & Chicago Avenue в Чикаго. Учасники акції заявили, що українська діаспора США висловлює рішучий протест проти законопроекту і каже: **“Іхня хата не скраю”!**

Модель мовного будівництва чи мовного поділу держави?

Ще про законопроект «Про засади державної мовної політики» (№ 9073): поступ у майбуття чи відступ у недавнє минуле?

Анатолій ЗАГНІТКО, член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор, член НСПУ, м. Донецьк

Про “особливості” законопроекту “Про засади державної мовної політики” (№ 9073) писали багато. Писав і автор цих рядків у первинній експертизі, наполягаючи у висновковій частині на знятті цього законопроекту з розгляду як такого, що суперечить відповідним статтям Конституції України. І в сьогоднішніх відгуках наголошується здебільшого на юридичних колізіях у самому законі, на необдуманості багатьох положень законопроекту, на неможливості їхньої реалізації. Чи не найголовніше — законопроект не спрямований на консолідацію громадянського суспільства. Він не пропонує дієвих заходів подолання асиметричного вияву сучасної двомовності: її основною особливістю є те, що рівень знання української мови з-поміж росіян (ширше російськомовних) суттєво нижчий, ніж рівень знання та вільного володіння російською мовою серед українськомовних громадян. Це спостерігається навіть на численних шоу-програмах, дискусіях депутатів тощо. Що вже говорити про текстову частину ст. 4 законопроекту № 9073, де наголошено, що порядок застосування мов в Україні встановлюється “виключно цим Законом”, — це, по суті, प्रति-ставляє аналізований законопроект Конституції України. Автори законопроекту (народні депутати Сергій Ківалов і Вадим Колесніченко) переконані, що Конституція Держави не повинна визначати порядок і рівні застосування мов в Україні, а тільки заявляти основи державної мовної політики. Тим самим конституційні положення про державність української мови відтісняються на другий план, здійснюється реальна ревізія Основного Закону.

Власне, цей законопроект і не зорієнтований на захист мов національних меншин (грецьку, кримськотатарську, гагаузьку, польську та інші), він спрямований тільки на відродження мовної ситуації часів Радянського Союзу. Тоді українська мова виконувала лише декоративну функцію, а реально витіснялася, бо навіть батькам дозволялося звільняти своїх дітей від вивчення української мови заради їхнього розвантаження в

навчальному процесі. Очевидно, сьогодні в активному наступі на основу української нації та Української Держави — її МОВУ — покоління сімдесятих-вісімдесятих років минулого століття. Це покоління сформувалося під впливом прагматичної тези-ідеології єдності національних і народностей усього територіального обшару Радянської імперії, коли в усіх сферах адміністративно-командного й науково-технічного забезпечення функційне навантаження припадало тільки на російську мову. Тому ухвалення законопроекту в першому читанні представники цього покоління сприймають як перемогу... Але перемогу над ким? Якщо визначальним постулатом є захист мов незалежно від того, скільки громадян нею користуються, а для надання статусу регіональної необхідно не менше десяти відсотків, то українська мова підпадає під цей захист чи все-таки ні?

Чи реальним був і залишається державний статус державної мови?

Від кінця вісімдесятих років минулого століття і до сьогодні на терені всіх слов'янських держав — Радянський Союз, Чехословаччина, Югославія — утворилися Білорусь, Україна, Росія, Словаччина, Чехія, Чорногорія, Македонія, Словенія, Боснія і Герцеговина, Хорватія. У кожній слов'янській державі власна державноконсолідує мова є самодостатньою (крім Білорусі), забезпечуючи увесь спектр функцій — від адміністративно-управлінського до науково-технічного. Навіть Чорногорія, основною мовою якої є сербська, сьогодні на державному рівні опрацьовує концепцію “материнської” мови як власної і самодостатньої. У державах Прибалтики, у Польщі, Словаччині та інших статус державної мови передбачає у відповідних статтях законів про освіту викладання предметів державно-патріотичного циклу державною мовою у школах з будь-якою мовою навчання, зокрема і в школах національних меншин. Такі меншини можуть бути численними, як, наприклад, у Литві польська громада. У сучасній Слов'янії з її мовним багатством абсолютно слабкими постають вияви двох лужицьких мов — нижньолужицької (розмовляють близько 10 тис.) і верхньолужицької (розмовляють близько 40 тис.), що функціонують на території Німеччини і належать до мов національних меншин, потребують державної підтримки і захисту. Знає Слов'янія втрати мовного багатства, адже полабська (назва походить від слов'янської назви річки Лаба (Ельба)), що використовувалася до першої половини XVIII ст. і вживалася на сусідніх із серболужицькими мовами територіях, стала мертвою. Чи став багатшим від цього слов'янський світ? Аж ніяк ні... У сучасних слов'янських державах білоруська мова має послаблені державотворчі функції, що спричинено статусом двох мов — білоруської і російської як державних. Тому державно-чиновницький апарат швидко відтворив модель минулого декоративного використання біло-

руської мови. А можливо, комусь аж так кортить зреалізувати визначальні принципи Русофонії (пор. з Англофонією, за якою британська, американська, південноафриканська, австралійська, новозеландська не є окремими мовами, а тільки варіантами англійської), за якими українська національна (подібно і білоруська) лише варіант російської (а в Росії наявний інваріант російської) (Олександр Рудяков). Слов'янія-Славія має берегти власне мовне розмаїття, а не через різні законотворчі ініціативи посилювати мовне протистояння і маргіналізацію одних мов за рахунок інших. У справі мовного будівництва не буває переможених, тому що втрата однієї мови — це втрата цілісного суцвіття, у якому кожна пелюстка є значущою і цивілізаційно навантаженою.

Законопроект № 9073 ґрунтується на запровадженні умов, коли російську мову як регіональну де-факто буде піднесено до статусу офіційної мови на більшості території України (ст. 7, п. 3, ст. 15, ст. 18 та ін.). Через те законопроект не сприятиме мовно-територіальній консолідації, а посилить тенденції мовної сегрегації (певної мовної зверхності, що і сьогодні можна зустріти в репліках на кшталт “Я українським владею, но разговаривать не буду”), що принципово суперечить меті і принципам Європейської хартії регіональних і меншитарних мов, на яку постійно посилаються автори законопроекту та його прибічники. Важко уявити, як будуть захищені українськомовні права громадян із домінуванням регіональних мов, тому що про це у законопроекті жодного слова.

Фото Олександра Литвиненка

Слово-логос / слово-знак — слово-образ / слово-міф

Цей законопроект відкидає Україну на узбіччя історії та цивілізації. Річ у тім, що останнім часом дедалі більшою мірою слово-знак (слово-логос) починає заступатися словом-образом (словом-міфом). Усе це засвідчує активізацію навантаження внутрішнього слова. Слово-логос і слово-образ наявні у греків. Слово-логос спрямоване до знака, до комунікації з іншими. Звідси так активно упродовжувана в минулому столітті, у період панування марксистсько-ленінської ідеології, у свідомість мас і сповідувана на всіх рівнях суспільної свідомості теза про визначальний статус *комунікативної функції* мови

як основної. Слово-міф спрямоване до образу, основу якого складає самовплив (Федір Гиренок). Як міф, слово не обманює, воно завжди істинне і приходить до нас, наче з потойбіччя, що завжди постає правдивішим, ніж сучасне. Слово-образ завжди насичене, уміщує в собі багатство минулих епох: *І сміються люди вже у вічі: / треба ж так от збутися ума, / щоб оце в двадцятому сторіччі / та шукати те, чого нема!* (Ліна Костенко). Як логос, слово мотивоване сучасністю, воно земне, пошейбічне. Тому воно може обманювати і вводити в оману. Розмежування слова-логосу і слова-образу відбивається й у двох різновидах слухання. Слухати міфи — означає приймати в себе, усім єством слухати, входити в його гаму, бо тільки та людина чує, яка уміє слухати душею і відтворювати в собі все почуте. Слухати логос — означає слухати вухом, слухати прості людські слова. Логос чується, а міф сприймають. Слово-логос сьогодні вичерпало себе, його відтісняє слово-образ / слово-міф.

Мова — це не тільки і не стільки спілкування, це — Галактика пам'яті і самобуття народу

У мові кожного народу, зокрема в українській мові, зібрано різноманітну інформацію, що містить у собі код створеної культури. Тому суспільство має усвідомити, що зникнення мовної сутності потягне за собою і деградацію свідомості. Це буде помста мови тим, хто її не цінує.

24 квітня 2012 року в Донецькому Палаці працівників культури відбулася презентація роману-

брали активну участь в обговоренні, і постаттю автора, який широко і відверто ділився міркуваннями. Наприкінці Микита Мірошніченко (учитель історії в минулому, так він себе назвав) почав коментувати перспективи розвитку і навантаження мов. За його словами, українською не можна написати фундаментальної праці з психології, а технічний текст найкраще і найдоцільніше викладати англійською. Не торкатимусь ані постаті М. Мірошніченка, ані безаргументності почутого, тому що сьогодні можна почути багато безапеляційного. Адже один із дослідників російської мови Михайло Епштейн резюмує: очевидно, російський мат є “основним джерелом новітнього словотвору” (за М. Сиротінім). Опертям цієї тези в нього виступає кількість (“нарошення”) нових слів, що найактивніше творяться в англійській мові. Подібні твердження є малопереконливими і не відбивають найголовнішого у мові — її образної і поетичної величі, її інформативного багатства і цивілізованого насичення. Скажу тільки, що свого часу один з творців та основоположників теорії “лінгвістичної безвідносності” етнолінгвіст Бенджамін Уорф констатував: “Мови відрізняються не тільки тим, як вони будують речення, а й тим, як вони поділяють навколишній світ на елементи, що постають матеріалом для побудови речення. *Граматика сама формує думку, виступає програмою і керівництвом мисленнєвої діяльності індивідуума, засобом аналізу його вражень та їхнього синтезу*”.

Мова завжди була, є і буде найважливішою частиною духовного і культурного життя народу, вона визначає теперішнє і майбутнє всієї країни, тому що мовні параметри (і тільки!) постають самостійним началом цивілізаційної ідентифікації та самоідентифікації усього народу як цілісності. Тільки мова спроможна забезпечити тотожне бачення ідеалів і цінностей поступу Держави. Мова — найважливіша співтворча іпостась людської душі й людського духу, без яких людина як homo sapiens, людина як сутність не існує. Звичайно, комусь надто хочеться сказати, що в період абсолютної глобалізаційної “культури” людина як індивідуум просто непотрібна. Очевидним є формування багатомільйонного споживача, який існує поза будь-якою культурою, будь-якою цивілізацією. Чи не тому так інтенсивно і нав'язливо упродовжують “шансонізацію” та “шоузацію” усього громадянського суспільства, де усталеним звичаєм і цінностями відведено суто маргінальну роль? Таким аж надто реальним є бажання викривити, окарікатурити, сфальшувати людину, систему її цінностей, підняти на поверхню її глибинні інстинкти за принципом — *А мені так зручно...* Цим самим нівелюється богоподібність людини. Тому слухаючи законотворців, “ревізорів” Конституції України, бажано було б поміркувати про мету, яку вони ставлять перед собою, мету близьку і віддалену, розраховану на перспективу.

Замість висновків. У законо-

проекті № 9073 закладена теза “жодне з положень цього Закону та заходи щодо розвитку, використання і захисту регіональних мов або мов меншин не повинне тлумачитися як таке, що створює перешкоди для використання державної мови” (ст. 7, п. 9), але вся текстова частина та його преамбула жодних заходів задля цього не передбачають. Можна з упевненістю сказати, перефразовуючи відомий вислів “Народ, який не знає своєї історії, вивчатиме історію чужу” (Петро Александров-Деркаченко): народ, який не знає своєї мови, вивчатиме чужу мову, прагнучи зробити її своєю. Але для чого це робити в Державі, де усталилися традиції державності української мови, де поступово, з різними відхиленнями, триває процес витворення єдиного мовно-цивілізаційного простору, де молоде покоління вільно володіє державною мовою? Напевне, для того, щоб розквітнути основи Державності... Будь-який російськомовний громадянин Української Держави аж ніяк не відчуває себе дискомфортно в ній, а українськомовний?.. Жодного звукового оголошення в громадському транспорті Донецька та інших міст області ви не почуєте українською. Для потреб Євро — 2012 зробили двомовні — російськомовні й англійськомовні. Але ж українськомовні громадяни в Донецьку є... І це за державного статусу української... То це вже законопроект № 9073 на марші чи як?.. Адже сьогодні українців у Донецькій області 56,9 відсотка (за даними перепису населення 2001 року), інші етнічні групи (греки, білоруси, татари, вірмени, євреї, азербайджанці та інші) нараховують від 1,6 відсотка (греки) до 0,01 відсотка (араби) і менше, крім росіян. Їх 38,2 відсотка. За цими даними легко виявити напрями упровадження статей Законопроекту № 9073 в дію на Донеччині та в інших регіонах. Тоді українськомовні громадяни, які вже сьогодні не можуть вплинути на чинну владу для забезпечення власних національно-мовних і національно-культурних інтересів, після активної дії законопроекту опиняться у відповідних сегментах-анклавах. Асиметрію двох і більше державних мов легко побачити на прикладі Криму. Та й російськомовний продукт в Україні здебільшого є відбиттям силового поля материкової російської мови, туди ж він духовно зорієнтований, що цілком природно. Російська мова в Україні — це тільки первинний знак, це слово-логос. Слово-образ, словоміф зорієнтоване на центр духовної російськості.

Сьогодні державний статус української мови відповідає її реальній силі і навантаженню на всьому просторі України, забезпечуючи активні доцентрові тенденції від сходу до заходу і від півночі до півдня. Закони пишуть не тільки рукою, на тільки технічно, їх пишуть власним духом і серцем, закони мають працювати на всю державу, на утвердження її потужної перспективи розвитку як цілісності. Лише такий закон сприймуть усі народи Держави як власний, що відповідає духові і серцю і законотворця, і пересічного громадянина. Законопроект “Про засади державної мовної політики” не відповідає духові сьогоднішнього дня, не сприяє гармонізації гуманітарної атури в Україні, не спрямований на поліпшення міжнародних і міжнаціональних взаємин в усій Українській Державі.

Фото Олександра Литвиненка

Василь КЛІЧАК,
письменник,
директор ВЦ “Просвіта”

У протиборстві з авторами та прихильниками сумнозвісного мовного законопроекту потрібно застосовувати великий масив контраргументів, багато свіжої інформації, звертати увагу на те, що мова виконує не тільки комунікативну, а й ще близько двадцяти функцій.

Іноді стає соромно за деяких наших патріотів — чи то депутатів, чи громадських діячів, чи очільників партій, які, перебуваючи на ток-шоу в Шустера—Кисельова—Куликова, виступають малодоказово, не можуть дати твердої відповіді опонентам, а тому й програють у певних ситуаціях.

Дивує й те, що мовне питання аналізують всі, хто завгодно, висловлюючи категоричні судження, не приймаючи жодних аргументів співрозмовників.

На одній із передач у Є. Кисельова був присутній доктор політології Володимир Кулик. Незрозумілою була його поведінка: ніби й проти закону, а разом із тим вважає, що такий закон треба доопрацювати. (Емоційна Ірина Фаріон відповідно й зреагувала на це). Краще мені вдалося розпізнати цього доктора наступного тижня. Слухав радіо “Промінь”, прямий ефір із В. Куликом щодо мовного питання. Зателефонувавши на студію, запитав у нього, чи читав

Фото Олександра Литвиненка

Святослав ВАСИЛЬЧУК,
м. Житомир

В українському суспільстві не вщухають пристрасті, які спровокувало внесення на розгляд Верховної Ради України (вчоргове!) українофобського антидержавного проекту закону “Про засади державної мовної політики” Колесніченка—Ківалова, та його ухвалення 5 червня в першому читанні більшістю ВР.

В областях, районах, містах відбуваються пікетування органів влади, мітинги на захист державної української культури, мови, яку московські холуї хочуть знищити. І це — мову титульної нації, української держави, народу,

Творити світ і себе в ньому

він статтю Оксани Пахльовської “Страна рабов, страна господ” у газеті “День” (з публікацією варто ознайомитися кожному). Кулик відповів, що Пахльовську, мовляв, поважає як літературознавця, а ось із цією статтею не погоджується, особливо з тим, що мовне питання нав'язано нам іззовні, із Кремля... Як на мене, стаття О. Пахльовської — той лакмусовий папірець, який виявляє справжність намірів, домагань, істинність позиції кожного, хто береться висловлюватися публічно щодо горезвісного закону.

Чи прочитали статтю О. Пахльовської депутати-опозиціонери, депутати-патріоти, чи ті, хто мріє про депутатський мандат? Чи прочитали вони публікацію Івана Ющука про Тараса Шевченка у “Слові Просвіти” (ч. 20 за 2012 р.)? Яка глибока, мудра стаття! Відповідає й на таке дражливе питання, яким маніпулюють наші недоброзичливці: чому Тарас Шевченко писав свої прозові твори російською мовою.

Думайте, читайте. Беріть на озброєння. А вони (*вони!*) все роблять для того, щоб асимілювати українців. У київських маршрутках від молодих людей дуже часто можна почути українську мову. Це їх насторожило — як же так, “не по поняттям”? Всюди має бути “руський мір”, підґрунтя якого в російському перекладі Біблії, на що свого часу звернув увагу Іван Огієнко: “В книзі Естер (Есфір) 1:22 оригінал і переклади цілого світу (серед них і Острозька Біблія 1581 р.) дають: “Щоб кожен чоловік був паном у домі своєму й говорив мовою свого народу”. Це дуже важливо для поневолених народів Росії місце російський св. Синод подає так: “Да будет страх им в жилищах их...”

Мета “русского міра” одна — невизнання нас за окрему націю, невизнання того, що ми від них інакші. Все інше риторика, даремна балаканина.

Вони хочуть, щоб ми не тільки говорили їхньою мовою, а й мислили так, як вони, думали, переживали, любили те, що вони, вболівали за те, що вони. І якщо їхнім досягненням є те, що багато хто з громадян України говорить так, як вони, чи, краще сказати, дуже приблизно говорить, то про спільні вподобання чи вболівання не йдеться.

Вони не можуть збагнути простісінької речі: усе, що роблять стосовно асиміляції української нації, є бездумним вторгненням у сферу діянь Господа. А це неприпустимо, це карається Творцем. Та їх це не хвилює. Валом котить прес антиукраїнської, антидержавної пропаганди: “Долой насильственную украинизацию”, “Я говорю по-русски”. Які духовні, культурні пріоритети хоче ви їм прищепити, отці закону?

Те, що українська мова їм зовсім не потрібна в нашій державі? То підіть назустріч своїм “виборцям” ще далі — прислухайтесь до побажань більшості учнів кожного класу, бо вчитися хоче, як правило, тільки меншість, і скоротіть кількість годин із кожного предмета, або ж запровадьте як обов'язкову лишень неповну середню освіту. Навіщо дітям мучитися, та й вам легше буде ними керувати. Вони, діти, тільки подякують за це. А що скажуть батьки? А що скажуть вам ці ж діти, про яких ви так піклуєтесь, через якихось десятих років, коли вже їхні діти підуть до школи? Коли батьки не зможуть елементарно допомогти їм при підготовці домашніх завдань, бо ж постійно змінюються програми, а звучання українською до затихає, то раптом оживає залежно від налаштованості на відповідну хвилю. А які духовні цінності мають прищеплювати учителі учням? На кого їм рівнятися із такої трепетної для вас російської історії? Кожен персонаж гіперболізований, міфічний (“За всю историю

России ни одного хорошего царя”. Л. Кисельов). Що культивують телесеріали? Яка мова цих фільмів? Якої культури взаємин між людьми, культури спілкування, культури поваги до своїх співвітчизників, культури поваги хлопця до дівчини навчають щоденні російські телесеріали?

Кого можна виховати мовою фені? Хіба що таких, як уболівальники російської збірної, що продемонстрували всі свої “найкращі” якості в польських містах.

І якщо кажуть, що лише на раціональній основі нам не вдасться перемогти опонентів, то що ж тоді нам робити? Так, *вони* не слухатимуть жодного нашого аргумента. Хай не слухають. Хай краще скажуть, яку кінцеву мету ставлять перед собою. Чесно й відверто скажуть. Тоді нам буде набагато легше говорити не з ними, ні, а з багатьма обдуреними ними нашими співвітчизниками, які працюють все-таки на Україну, а не на них, дітей виховують для України, а не для них і хочуть щастя для України, а не для них.

Українською мовою треба розкошувати, говорити нею так, як дихати, з її допомогою відкривати світ, творити цей світ для себе і себе в ньому.

В Одесі регіоналу подарували яловичий язик, загорнутий у російський триколор

Близько 50 активістів ВО “Свобода” та обласного об'єднання “Просвіта” ім. Тараса Шевченка пікетували адмінбудівлю Одеської облради на знак протесту проти спроби влади провести через парламент антиукраїнський, на думку учасників акції, законопроект “Про засади державної мовної політики”.

Як повідомляє кореспондент УНІАН, пікетувальники тримали гасла “Руки геть від української мови!”, “Гончаренка у відставку!” та ін. Деякі учасники акції прийшли до адмінбудівлі на проспекті Шевченка, 4, в масках, що символізують депутатів-“регіоналів” Сергія Ківалова і Вадима Колесніченка, а також заступника голови Одеської облради Олексія Гончаренка.

Активісти “Свободи” і “Просвіти” передали до облради звернення з вимогою до депутатів — підтримати державний статус української мови.

О. Гончаренко у супроводі співробітників міліції вийшов до учасників акції, які зустріли його вигуками “Ганьба!”. Коли ж він намагався виправдати лобювання російських інтересів в Одесі, зокрема організацію піар-акції зі збору підписів за законопроект Колесніченка—Ківалова, один із пікетувальників вручив заступнику голови облради пакет, у якому був яловичий язик, загорнутий у російський триколор, зі словами: “Ось тобі твоя російська мова”.

Посперечавшись із активістами, О. Гончаренко підтвердив, що підтримує законопроект, згідно з яким російська мова має стати регіональною на території 13 із 27 адміністративно-територіальних одиниць України.

Борис ТИМОШЕНКО,
письменник, Київщина

*Усьому свій час, і час усякій речі
під небом: час народжуватися і час
помирати... (Еклл. 3:2)*

З особливих подій початку 90-х років, коли в Україні бурхливо відроджувалося релігійне життя, найбільше запам'ятався II з'їзд Народного руху, а точніш, коли делегати всім складом, незалежно від релігійних переконань, ринули на площу Богдана Хмельницького, заблокували всі входи до Софійського собору, де мала відбутися церемонія надання новоствореній Українській Православній Церкві статусу автономії і самостійності в управлінні. Ми тоді це сприймали як підступ, щоб завадити відродженню Української Автокефальної Православної Церкви. Даремно ми старались із блокуванням входів, бо приїжджий Московський патріарх РПЦ Алексій II і митрополит Київський і всієї України Філарет зі своїм почтом увійшли в Софію і успішно, під гучні дзвони, досягли задуманого. Віднині на землі великого князя — хрестителя Русі Володимира, постала Українська Православна Церква, зміцнена розширенням свобод у своїй діяльності. Зрозуміло, учасники блокування були пригнічені своїм неуспіхом. Запальні, гарячі рухівці навіть не здогадувалися тоді, що в задумах домогтися автономії УПЦ крилася та ж головна мета, до якої прагнув і Рух — державність, незалежність України. І автономія Української Церкви — лише початок процесу, наближення до повної незалежності УПЦ, себто автокефалії. Мудрий, передбачливий митрополит Філарет, предстоятель УПЦ, поставив за мету втілити в життя одвічну мрію українських православних мати власну самостійну Церкву, як у греків, болгар, сербів, румунів... Бо так повелося в православному світі — незалежна держава має свою незалежну Церкву. Тому, здавалося, у прагненні українців мати власну автокефалію нічого гришного не було, тільки треба наближати той слушний час, щоб про цю мрію заявити голосно. І то вже так Бог дав, бо коли Він хоче когось покарати, відбирає розум. У Москві стається безглузда спроба державного перевороту (ГКЧП). Україна рішуче захищається — Верховна Рада ухвалює Акт про державну незалежність.

Ось і настав той довгожданий час. Ієрархи, священники, представники єпархій, парафій з'їхалися до Києва у Лавру на свій Собор і одностайно схвалюють рішення: прохати в Московського Патріархату надання УПЦ повної незалежності — канонічної автокефалії. Тільки ж тепер у московитів переважив дух імперський, а не християнський, Божий. Ієрархів УПЦ поодиноч викликано до Москви, — на жаль, майже всі зламалися, розкалялися у своєму бажанні автокефалії. Лиш непохитно стояв мужній предстоятель УПЦ, митрополит Філарет. І його за стійкість, за відмову розкалятися звинуватили в особистих гріхах. Це були наклепи, без будь-яких юридичних доказів. Чесного українського митрополита позбавили сану, розжалували до рівня звичайного монаха. Історія знає: всіх поборників за українську самостійність Москва карала жорстоко й нещадно Сибіром, довічним ув'язненням, анафемою... Лиш часи змінилися. Несправедливо покараний митрополит Київський вертається додому. І стається християнське диво — учораши супротивники об'єднуються: УАПЦ та вірні Філаретові з УПЦ збираються на свій Об'єднавчий Собор (25—26 червня 1992 р.). Постає нова Українська Православна Церква Київського Патріархату. За об'єднання, за нову Церкву голосували всі делегати. Я сидів поряд із поборниками національної, соціальної, релігійної справедливості, колишніми політв'язнями Євгеном Сверстюком та Олесею Шевченком, — святу справу єднання ми не могли не підтримати. “За” голосували всі, представники західноукраїнських єпархій також. Була лише одна прикрість: про Об'єднавчий Собор вчасно не повідомили першого Патріарха УАПЦ Мстислава, який мешкав у США. Мовляв, усі телефони до нього заблоковано, — пояснював керуючий справами УАПЦ митрополит Антоній. Згодом виявиться, що ця людина випадкова у святій Церкві, лукава, зрадлива. Але ж його призначив сам Патріарх Мстислав, змістивши обраного на всеукраїнському соборі митрополита Іоана, люди-

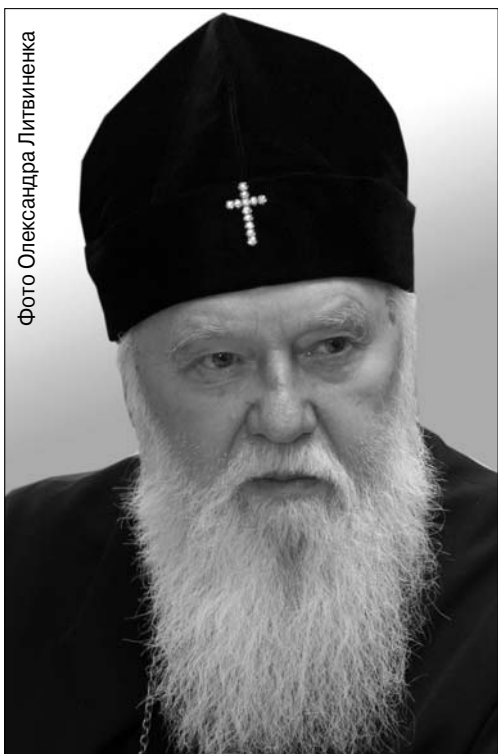

Фото Олександра Литвиненка

Час народження синів До 20-річчя утворення Київського Патріархату

ну морально стійку, досвідченого богослова, відданого патріота. Чому так сталося, і досі загадка.

Схоже, це була перша сумна помилка старенького, віддаленого від України, від її суперечливої, складної пострадянської дійсності Патріарха Мстислава. І коли довідався, що вчинено на рідній землі поза його волею, він об'єднання не благословив. “Він проявив свій характер, але рішення ухвалив не перспективне” (Євген Сверстюк). Після такого рішення ті, хто підтримував об'єднання, а це переважно представники із західних областей, лишаються прихильниками УАПЦ. Сумна доля цієї історичної Церкви, що постала в часи Української Народної Республіки: сьогодні це розрізнені уламки колишнього моноліту.

По-іншому почала розвиватися УПЦ КП. Нею фактично керував митрополит Філарет, якого на Об'єднавчому соборі обрали заступником Патріарха Мстислава (Скрипника). У цьому статусі він лишився і при Патріархові Володимирі (Романюку). На Патріарха владика Філарета було обрано 1995 року. Але чому не відразу? Ще вповні не довіряли. Ще не бракувало таких, що й далі ставилися до нього загострено критично. Сказати по правді, я теж ставився суперечливо, хоч і написав ґрунтовну статтю “Нашестя”, де переконливо довів, — не за гріхи особисті судять непокірного митрополита Київського, а за його стійку позицію: незалежній державі — незалежну Церкву.

Не знали ми тоді ще, хто ж він у глибині своїй, провідний церковний діяч. Не усвідомлювали до кінця, що й він з українського болю, з гіркої української правди. Народився 1929 р. на Донеччині в селі Благодатному (колишня Амбросіївка). Тож із перших років життя мучився голодом, як і мільйони українських діточок. Батько, щоб порятувати родину від загибелі, лишає селянську роботу і йде працювати на шахту. Про ті часи майже через шістдесят років на зустрічі з гірниками митрополит Філарет згадуватиме: “Я син шахтаря, і пам'ятаю, як кожен день переживав, коли батько ішов у шахту, не знав, чи повернеться він”. Оці переживання за батька, який тяжко, з ризиком працював, щоб поставити на ноги чотирьох синів, глибоко вражали Михайла, повнили вдячністю, яка з роками переросте у глибоку, віддану любов і в долі найстаршого сина відіграє роль особливу.

В одному зі своїх численних інтерв'ю Святійший Владика згадує: “Я хоч і народився в релігійній сім'ї, але школа мене виховувала безбожником. Та Господь привів мене до себе своїм шляхом, через смерть батька. Батько загинув на фронті сорок третього року. І коли він загинув, то переді мною стало питання: якщо він перетворився в небуття,

кого я люблю? Чи можливо любити неіснуюче? Коли я таким чином дійшов, що вічне життя є, тому що мій батько є, а він є, є тому, що я його люблю. Раз існує вічне життя, є Бог. А якщо є вічне життя, Бог, і мій батько є, то я повинен служити Богові, а не владі, яка відкидає Бога і вічне життя. І тоді я ото обрав свій шлях”. Підліткові було чотирнадцять років, він народився вдруге, він запалав новим життям, життям із Богом. Він став ходити до церкви, яка, на щастя, в рідному селі збереглася, вишукував богословську літературу.

Ще школярем наполегливо вивчав біблійну історію, катехізис, церковний устав... Тому його одразу зараховують до 3-го класу Одеської духовної семінарії. Роки навчання тут згадує з радістю, з просвітленням на душі. Голодні були роки, всілякі штучні перешкоди владі... Але мало що важили ці перешкоди, коли в семінарії таке дороге його серцю духовне середовище. Мудрі, турботливі викладачі, привітні товариші-однодумці, чуйні парафіяни їхньої семінарської церкви. Михайлові Денисенку тут більше подобається, ніж вдома. На канікули не їде гостювати до рідних, лишається в монастирі, виконує обов'язки послушника,

научається чернечого терпіння, прагне удосконалення.

Такого випускника ОДС одразу зараховують до Московської духовної академії. І тут постає проблема вибору: як далі служити Богові — стати священником-сім'янином чи вибрати суворе чернече життя? Вибрав чернечий постриг. Монастир Свято-Троїцької Сергієвої Лаври став його домівкою. Його полюбили. Сам Патріарх Московський і всієї Русі Алексій І його опікун. Із його благословення 15 січня 1950 року Михайла Антоновича Денисенка було пострижено в чернецтво з іменем Філарет, на честь святого праведного Філарета Милостивого. Самим Патріархом Алексієм І монах Філарет був рукоположений у сан ієродиякона, а невдовзі, 18 червня 1951 р., в сан ієромонаха.

Органи і влада до ієромонаха ставилися насторожено — не став “іхнім”. Але в подальшу діяльність енергійного, мудрого, всебічно обдарованого ієрарха нібито не втручалися. А він дедалі більше трудиться для збереження, утвердження православ'я в умовах безбожної влади. Щаслива доля виносить його на вершину — Митрополит, екзарх України. А після смерті Патріарха Пімена — місцеблюстителю патріаршого престолу. Власне, він перший претендент на Патріарха Московського і всієї Русі. Ось тут у доблесних чекістів і з'явилася нагода відплатити впертому церковнику за незгоду бути “іхнім”. На Патріарха РПЦ було обрано людину податливішу... Митрополит Філарет такий поворот подій сприйняв спокійно, навіть із внутрішньою радістю. Він чистий. Бо якби був таким, як вимагали “доблесні”, то й Патріархом був би... Але якому боговірому, чесному ієрарху потрібне таке патріаршество?... У нього є Україна. І думалося про батьківщину по-особливому: скільки кривди зазнав його рідний народ! За його душу треба дбати — треба повернути історичну справедливість, відродити могутність Київської митрополії, що тепер має називатися Українською Православною Церквою — незалежною, автокефальною. Але за такі домагання його найвищого, найдостойнішого церковного діяча РПЦ несправедливо, жорстоко покарано, власне, розтопано. Тільки ж він син шахтаря, що народився як дитя Боже з невгасимої любові батька й матері та родинної братньої відданості. Ні, таку несправедливість до нього, до любові його загиблого на війні батька, до віковичних страждань його народу, — має бути подолано. Постала новітня Українська Православна Церква Київського Патріархату. І він, її предстоятель, має знайти шляхи, щоб новоутворена Церква стала справді українською.

“Для того, щоб наша Церква самобутньо розвивалася, — розмірковує Патріарх, — бу-

ла самодостатньою, відповідала всім критеріям свого автокефального будівництва, не обхідна не тільки ієрархія, духовенство, духовні навчальні заклади, в яких плекається розвиток вітчизняного богослів'я, необхідно ще й мати переклад богослужбової літератури мовою того народу, який вручений нашій Церкві в опіку”. І тут найперше постає проблема перекладу Біблії сучасною українською літературною мовою. Адже Святе Письмо Старого й Нового Завіту є основою богослужбових текстів. Нині є три найвагоміших переклади Біблії українською мовою. Перекладачі — люди боголюбиві, талановиті, достойні, але через обставини досконалого повного перекладу здійснити не вдалося.

За святу справу перекладу Біблії сучасною українською мовою взявся сам Патріарх. У багатьох це викликає подив — чому? На це питання досить вдало відповів Архієпископ Димитрій (Рудюк) у своїй книжці “Предстоятель української Церкви”: “Для перекладу богослужбових текстів українською мовою необхідно мати молитовний настрій, відчувати богослужбову мову. Для цього не досить бути тільки філологом. Адже богослужбові тексти — це частина висока богословська і разом з тим поетична мова, а також і своєрідна божественна проза. І це все може відчувати тільки молитвеник, ієрарх, який часто звершує богослужіння. У Патріархові дивовижно поєдналися і богослов, і літургіст, і знавець мов, і молитвеник”.

Це вже стає легендою. Наш Патріарх “Старий Завіт”, величезний за обсягом, переклав за півроку. На щастя “Новий Завіт” Святійший Владика, тоді митрополит, переклав ще до 1000-ліття хрещення Русі. І це пришвидшує видання нового перекладу Біблії сучасною українською мовою. Цю Біблію, на основі синодального перекладу, прийняли всі конфесії — католицькі, протестантські, православні, але, зрозуміло, не ті, хто й досі веде богослужіння не українською мовою. Вже видано й розійшлося близько ста тисяч примірників, і потреба в такій Біблії зростає.

Нашому Патріархові за вісімдесят. Він обтяжений церковною роботою, службами, відвідинами єпархій, парафій в Україні, поїздками за кордон до прихильників Київського Патріархату. Але в такій перевантаженості менше як за десять років він переклав українською майже всю богослужбову літературу. Сьогодні це 23 об'ємні томи. Усе, що в минулому напрацьовано, потребувало упорядкування, уніфікації. Та це була тільки дециця. Переважну більшість, основу богослужбового корпусу складали старі тексти церковнослов'янською мовою. Невтомний трудівник-перекладач своєю рукою переписував кожне слово, кожну сторінку. І таких перекладених сторінок менш як за десять років набралось 18 355.

Найвагоміше зі здобутку УПЦ Київського Патріархату — “Закон Божий” рідною мовою, виданий мільйонним накладом і безплатно поширений по середніх і вищих школах, по бібліотеках. Захоплює семитомне видання “Життя святих” Димитрія Ростовського (Туптала), шеститомне об'ємне “Добротолубіє”. До цієї подвижницької праці варто долучити сім великих томів праць самого Патріарха. А це глибокозмістовні проповіді, статті, інтерв'ю. Істинно великий духовний подвиг, істинно час народження синів.

Попереду ще багато роботи. Найголовніша — переклад українською “Творіння святих отців”. А то буде понад 200 томів. Зрозуміло, одній людині це не під силу. Патріархові тепер допомагають талановиті аспіранти богословської академії. А перед викладачами академії своє дуже вагоме завдання: долучитися до створення, укладання “Богословського словника”. Він має бути церковнослов'янсько-російсько-українським. До роботи залучено представників УГКЦ, світські навчальні заклади.

Українська Православна Церква Київського Патріархату за двадцять років діяльності набула потужної сили. Її підтримують мільйони українських громадян. Вона збільшилась утричі, зараз нараховує понад чотири з половиною тисячі парафій, релігійне життя яких очолюють сорок три ієрархи. У Київському Патріархаті понад п'ятдесят чоловічих і жіночих монастирів, чотири вищих навчальних закладів, дві семінарії, де народжуються нові, світлі душою провідники свого народу до Бога. Істинно прийшов час народження синів.

“Треба неабияка мудрість, чистота сумління та незагребущі руки, щоб краса не вибухала потворністю, а гармонійне не страждало від несмаку”.

Без надії сподіваючись, чекає своєї землі всесвітньо відомий музей

Прикиївське село Пирогів на туристичній мапі столиці значиться серед візитівок Києва, які кияни і гості міста не оминають шанобливою увагою. Сорок літ тому в околицях села, на землях тодішнього радгоспу “Хотівський”, найвищі партійні та радянські органи УРСР благословили на світ унікальний Музей народної архітектури та побуту. Такі експозиції під відкритим небом світ називає скансенами. Понад 130 гектарів угідь і невідь обживало близько трьох сотень об'єктів архітектури, які дбайливо звели з усіх регіонів республіки пошуковці-етнографи, активісти Товариства охорони пам'яток історії та культури. На пирогівських видолінках, у лісосуках і на пагорбах поволі вирости цілі вікові села: полтавське, слобожанське, подільське, поліське, волинське, карпатське... І навіть нове, “соціалістичне”. Здавалося б, сама Україна, давня і тогочасна, пригорнула до свого серця цей куточок Київщини, що аж промінився духовними скарбами. Все довкола жило рукотворною сакральною пам'яттю предків: одвічні Голосіївські та Феофаніївські парко-ліси, археологічні скарбівниці Китаєвого, Пирогівського та Хотівського городищ, обриси Змієвих Валів і натхненні краєвиди Дніпра, з малахітом Жукова острова.

“Колеги з європейських скансенів, хто побував у Пирогові, відверто заздрили нам, — не приховує хвилювання колишній директор музею Микола Ходаківський. — Кажали, що ми, чи не єдині в Європі, зберегли унікальний ландшафт, майже первозданні природні краєвиди довкола музею”.

Валерій ЯСИНОВСЬКИЙ
Фото автора

За чотири десятиліття змінилося багато: і в музеї, і навколо нього. Скільки Дніпрових вод протекло повз Жуків острів, повз Змієві вали через дамби-загати і рукотворні сховища — ніхто не скаже. Та тільки позмивали ці води з овиду пирогівського і саму Вічну Ріку: пропав Дніпро безповоротно. Заступили його будовані огромища, забов'язали на підступах залізобетонними фантомами. Ще не густо їх, повкопувалися на дальніх підступах до музею, мов диверсанти в очікуванні генерального наступу. Мегаполіс захоплює землі, поглинає первозданні краєвиди, ненажерливо запихається дорожчими масивами, безкінечно буде багатоповерхові “коробки”. А отже, треба неабияка мудрість, державницька далекоглядність, владна сила, чистота сумління і не загребущі руки, аби втримати ці апетити, щоб краса забудови не вибухала потворністю, а цілісне, гармонійне не страждало від несмаку.

Музеєві народної архітектури та побуту України в Пирогові з такими далекоглядними і мудрими владцями-боронителями не поталанило. Відтоді, як він перейшов під територіальну юрисдикцію столиці з її Київрадою та мерією, загрило і заблизало над музейними стріхами та гонтами, над вітряками і храмами, закурилися довкола на ланах і пирогівських сажинах суховії-буревії, ще й густо засмерділо паленим. У прямому значенні цього слова. Але про це згодом.

Із узаконенням приватної власності на землю музейні гектари не дають спокою новітнім скоробаткам. Їхня несита уява малювала модернові котеджні містечка для такої ж, як і вони, кашукової “еліти”, наддорогі нічні клуби та готельні притони з видом на “милу українську архайку”, “на ставок, і млинок, і вишневецький садок”. Одне слово, золоті зливи мільйонних баришів шуміли у розпашілій уяві новоспечених “хазяїв життя”. А тут на тобі: скансен із його законними претензіями на охоронні зони, території розвитку та на природний ландшафт.

Ще 2001 року фахівці інституту НДІТАМ разом із тодішнім керівництвом музею розробили Історико-архітектурний опорний план і проект зон охорони скансена. У рецензії на цей проект, що датована листопадом 2002 року, тогочасний кандидат архітектури і головний спеціаліст з охорони пам'яток Головного управління містобудування та архітектури столичної міськдержадміністрації Віктор Вечерський одверто бив на сполох: “Протягом

останнього десятиріччя зафіксовано чимало спроб отримати під будову земельні ділянки у зонах формування краєвидів музею. Найкурійознішою з відомих нам таких спроб була ідея спорудити перед головним в'їздом до музею Аквапарк. Зрозуміло, що будь-яка дисгармонійна забудова у ландшафтному довідці зіпсує один із найбільших і найкращих у Європі скансенів”. Далі, як набуток проекту, рецензент відзначає його “комплексність”: “...враховано не тільки об'єкти музею, а й ландшафт, природні охоронювані об'єкти і території, археологічні об'єкти і території тощо. Враховані також перспективи розвитку музею з подальшим перетворенням його на Національний музей-заповідник народної

культури, для чого передбачаються резервні території”.

Утім, у рецензії В. Вечерський звернув увагу авторів розробки на відсутність обґрунтування меж встановлюваних зон охорони. І застеріг: “Усі ці відстані (50 м тощо) слід чітко аргументувати і вміти захистити їх при розгляді та обговоренні на різних рівнях”.

Наче у воду дивився. Коли через три роки потому міністр культури України Ігор Лиховий затвердив карту охоронних зон і зон розвитку музею, зчинилася несусвітня веремія. Передовсім навколо тодішнього музейного керманіча Миколи Ходаківського. На той час скансену вже встигли поміняти господаря: перейшов він від Товариства охорони пам'яток під оруду Національної академії наук України. Констатуватимемо це лише як прикрий збіг обставин, а не чийсь злу волю, та тільки під новим дахом оте палене, про яке вже згадував, і засмерділо на повну силу. Музей постраждав від навмисних підпалів

музейних садиб: то одна загориться, то інша, якраз після чергових листів Ходаківського “на верхи” з проханням покласти край “прихипуванню” землі скансена та довкола нього. Пригадує, як наприкінці 2006 року, готуючи для однієї з центральних газет статтю про ситуацію в музеї, звернувся по коментар до його славетного “батька-засновника” академіка Петра Тронька. І почув: “Ходаківський грошовитим мішкан кісткою в горлі сидить. Якби не він та його одиодумці — за день би земля опинилася у чужих пазурах”.

Але навіть високе заступництво академіка, Героя України Петра Тронька не допомогло Миколі Ходаківському: високі чиновники Академії наук зробили все, аби непокірного директора зі скандалом звільнили. Доля ініційованої ним та затвердженої І. Лиховим карти охоронних зон теж печальна. Нинішній заступник директора Національного музею архітектури і побуту Ігор Паньків називає цю карту “адекватною”, такою, що “враховує відповідні конвенції, зокрема й Стокгольмську, ратифіковану Україною”. І розповідає, як 2007 року “в обхід музею” Мінкультури ліквідував визначені ним же охоронні зони. Лишивши смугу 20 метрів по периметру. “Були зібрані підписи під неіснуючим проектом, починаючи від Президента НАН Б. Патона, — пояснює І. Паньків. — Щоправда, згодом Борис Євгенович відмовився від свого підпису, але “проект” затвердили в Міністерстві. За півдня зібрали необхідні підписи під “фантомом”: сам документ з'явився аж через півроку”.

Найцікавіше, що така реактивна “утруска” музейних земель і вкорочення охоронних зон відбулася незадовго після появи указу тодішнього глави держави Віктора Ющенка про невідкладні заходи щодо розвитку Музею в Пирогові. Указу, в якому уряду та Київській міськдержадміністрації доручалося в найкоротші строки “забезпечити вирішення... питань щодо впорядкування землекористування на території Музею та прилеглих до нього територій, уточнення меж земельних ділянок інших землекористувачів, припинення незаконного користування земельними ділянками на території Музею та в його охоронних зонах”. І навіть більше — “розглянути питання щодо можливості розширення території музею за рахунок прилеглих до нього земельних ділянок”.

Ганебно “склепаний” за плечима музейників “проект” фактично звів нанівець усі старання зберегти унікальну ландшафтну оздобу скансена. А скоробаткам, пере-

важно депутатам Київради, Верховній Раді, розчистив шлях для безсоромного “земельного дерібану”. Знаю зі свідчень старого керівництва скансена, що “процес оптимізації” пирогівського музейного довідки у ті часи активно “патрунував” керуючий справами НАН Валерій Арсенюк. У травні 2008 року його вбили. У центрі Києва, біля помешкання. Вбивцю і досі не знайшли.

Нинішнє керівництво музею поставило під сумнів затверджені у такий спосіб охоронні зони музею. Скансен сьогодні знову, як і 40 років тому, у підпорядкуванні Міністерства культури. За словами Ігоря Паньківа, на замовлення музею інститут НДПІ розробив новий проект охоронних зон, підтверджений експертними висновками відомих архітекторів України. Його погодили і музей, і НАН, і Мінрегіонбуд. Категорично відмовляється дати згоду лише головний архітектор Києва. Торгується поважний чиновник, як на Бессарабці. “Каже нам: відмовляйтеся від земель, що вже приватизовані в охоронній зоні, — тоді погодимо, — знижує плечима Ігор Паньків. — А як нам відмовлятися, якщо нині та біда на 90 відсотках наших охоронних земель?”

До зовнішньої напасті не менше лихо всередині. Бо територія музею наче є і наче нема. “Маємо радянські акти на землю, — говорить генеральний директор Національного музею Дмитро Заруба. — Але коли 2008 року Київрада ухвалила рішення про затвердження земельної ділянки під музей, документа ми на руки не отримали. На узаконеній території музею мешкає 48 родин, які необхідно відселити. Доки цього не зробимо — акт на право власності на землю нам не віддадуть”.

Ідеться про 17 гектарів землі, яку від початків зафіксовано за музеєм, але на якій справіку живуть люди. Таких садиб було значно більше, проте наприкінці вісімдесятих коштом Товариства охорони пам'яток вдалося відселити 19 садиб. Микола Ходаківський згадує, що люди залюбки переселялися у міські квартири або погоджувалися на радгоспну землю та матеріальну допомогу на будівництво нового будинку.

Нині, після розпаювання земель таке переселення коштуватиме десятки мільйонів гривень. Тут не те що Товариство, а й столичний бюджет не витримає. Потрібна цільова допомога із загальнодержавної скарбниці. Але, переконаний колишній директор музею, таке переселення потрібно зробити “одним махом”, не заганняючи проблему у хронічну стадію розв'язання. Уже тепер наслідки цієї “стадії” ніхто не береться прогнозувати. На обійстях, що де-юре є територією музею, саме сьогодні де-факто виростають просторі хори. Хочете пересвідчитися —

відвідайте в експозиції “Полтавщина” обійстя чумака. Майже біля корони височіє такий новітній котедж. Хто дав дозвіл на цю будову — знає хіба що Всевишний та ще, либонь, Голосіївська районна чи найвища столична влада.

А те, що Київрада кроїть і перекроє столичну земельку на свій бізнесовий копил, часто дуже далекий від інтересів держави, не знає лише той, хто нічого знати не хоче. У нашій пирогівській музейно-земельній історії цей поважний столий орган народовладдя і нині грає вельми ганебну роль. Два роки музей судився із горезвісною корпорацією “Укрінвестбуд”. Так, саме з тією, що нажила сумної слави аферами із будівництвом пайового житла. Але одна справа кинути на гроші довірливих “народних інвесторів” житлових будинків, і зовсім інша — спорудити готельно-розважальний комплекс. І не де-небудь, а на землі перспективного розвитку Національного музею, знову-таки з видом на старосвітську екзотику. Тут воістину золоті злива, “зелені жнива”. І зарозуміла од щедрот своїх Київрада самоправно, без погодження з музеєм одбатовує спритним “інвестбудівцям” аж 10 гектарів охоронних земель. “Ми пройшли всі судові етапи, — продовжує розповідь Ігор Паньків. — Зрештою Верховний Суд призупинив як незаконне рішення Київради. “Укрінвестбуд” позбувся цієї землі. Але ми були шоковані, коли цього року знову отримали рішення Київради, яка, як виявилось, торік повторно розглянула прохання корпорації про виділення цієї ж землі. І... задовольнила прохання”.

Музейники налаштовані рішуче. Як запевнив Дмитро Заруба, з Мінкультури є чітка вказівка. Як на фронті: ні п'яді землі в чужі руки...

Дивина та й годі. За відомою комедією про Голохвастова: в усенькій країні земельні відносини “щось одне”, а в її столиці “щось інше”. Скрізь управління Держкомземом уповноважені вигодовляти, реєструвати та видавати державні акти на право земельної власності, і тільки в Києві волею місцевої влади підрозділ Держкомзему усунуто від цих державних функцій: столичною землею безроздільно заправляють столичні депутати і чиновники мерії. Є настрій — додадуть охоронних зон пирогівському скансену, а нема — одріжуть до порога й оком не змигнуть. І хоч літайте до експозиції на гелікоптерах, нікому діла нема. За таких настроїв музей ще довго сподіватиметься на законний державний акт на свою законну землю. Чхати депутатам на Національний статус скансена, на його скарби, що вмирають у “консервації”, очікуючи повноцінної експозиційної території. І на його всесвітню славу.

Славу, як відомо, ні на хлібець не намажеш, ні в банк не покладеш.

Зміни, рівноцінні ліквідації народної духовної спадщини

Лідія ОРЕЛ,
ст. науковий співробітник музею,
заслужений працівник культури
України

Національний музей народної архітектури та побуту України розташований на мальовничих наддніпрянських пагорбах, де відчувається подих Київської Русі, на краю прадавнього Голосіївського лісу, поблизу села Пирогів. Музейний комплекс — ліси, узлісся, розлогі долини, байраки, ставки і давньоруські кургани. Тут збереглися давні літописні урочища — Феофанія, Пирогів, Китаїв, Церковщина, Городище, Хотів, Ярівці, Соловійове, Дьогтярка, Литвинове, Фіалкове, які тяжіють до літописної річки Віти. Згідно з дослідженнями науковців, саме тут є давня церква і печери, давніші, ніж на території Печерської Лаври.

Довкілля Музею, багате на пам'ятки археології палеоліту, трипільської, зарубинецької і давньоруської доби, дає підстави перетворити його на Національний заповідник “Давня Україна” (пропозиції архітектора С. Верговського).

Національний музей народної архітектури та побуту України (статус одержав у 2008 р.) — складне багатогалузеве господарство і водночас науковий центр. Це один із найбільших в Україні осередків дослідження, збереження і пропаганди пам'яток народної культури, зокрема архітектури, не тільки в Україні, а й за кордоном.

Потрапляючи в Музей, відвідувачі хочуть побачити будівлю з тієї місцевості, де народилися вони або їхні родичі. В Музеї подано узагальнені образи традиційної культури історико-етнографічних регіонів України. Кожне наше село з його історією, заняттям населення, побутом, народною культурою заслуговує на окрему монографію. У музеї створено мікросела: Середня Наддніпрянщина, південь України, Полтавщина і Слобожанщина, Полісся, Поділля, Карпати. Деякі з нинішніх музейних експонатів купували до Музею за згодою господарів і за ціною, яку вони визначали.

Церкви, вітряки часто передавали Музею в дар із надією, що там їх відремонтують і збережуть. Так, церкву с. Зелене на Тернопіллі з урочистостями передали Музею, оскільки в селі була інша діюча церква, а ця стояла багато років закритою. Коли люди с. Зелене приїхали в Музей і побачили відреставровану й освячену церкву, то були задоволені. Так само з церквою с. Дорогинка з Київщини (XVI ст.). Багато років вона стояла зачинена посеред села. Перші роки до Музею дорогинці приїжджали на храмове свято Михайла.

Невблаганний час залишив нам мало дерев'яних культових пам'яток. Церква святого Миколая (XV ст.) в с. Середнє Водяне на Закарпатті дійшла до нас переставленою і дає уявлення лише про план і техніку зведення стін.

У Музеї встановлено одну з кращих пам'яток XVIII ст. — цер-

кву Св. Параскеви с. Зарубинці з Черкащини. Цінною пам'яткою Полісся є церква XVIII ст. с. Кисоричі з Рівненщини. В експозиції “Поділля” встановлено одноверху церкву Св. Миколая 1817 року с. Зелене з Тернопілля. Церква Покрови з с. Капора із Закарпаття (1792 року) належить до лемківської школи культового будівництва.

В експозиції є хати, господарські будівлі (комори, токи, клуні, хліви, стайні, сажі, курники) та виробничі будівлі (вітряки, водяні млини, кузні та крупорушки).

Тут встановлено 18 вітряків із різних регіонів — стовпові (довкола вертикальної осі обертається весь корпус) і шатрові (коли проти вітру обертається лише верх). Біля деяких сіл на зручному, відкритому для всіх вітрів місці, стояло їх по кілька десятків. “Сиві від негоди, ці добрі душі українського степу, що віками вписували в сторінки хмар і неба нелегкий літопис хліборобської долі, основою, хрестовиною тримаються чорної землі, а крилами жадають неба”, — так поетично про вітряки сказав М. Стельмах.

Згідно з типологією народної архітектури України, за генеральним планом на території Музею потрібно встановити близько 400 архітектурних пам'яток, які б дали повне уявлення про народне будівництво України.

У народному будівництві України здавна найпоширеніші дві техніки: зрубна і каркасна. У зруб найчастіше будували на Поліссі та в Карпатах. У зв'язку з виробкою лісів рублені будівлі замінили на каркасні.

Для України типові безсистемне вуличне планування поселень. Наприклад, на Гуцульщині переважають розкидані села (групи садиб чи окремі садиби зводяться в горах на значній відстані одна від одної). Хутірна забудова відома в усій Україні. Ці особливості враховано при створенні експозиції Музею. Основна структурна одиниця експозиції — садиба, а в ній хата. Садибу комплектують згідно з тематичним планом, заняттями господаря.

В експозиції “Середня Наддніпрянщина” сформовано центр села з громадськими будівлями: сільська Управа (з холодною), церковно-приходська школа, шинок, церква.

Ще наприкінці XIX ст. в Україні не було нагальної потреби створювати музеї під відкритим небом. У першій половині XX ст. відбулися великі зміни в селі. Трагічні події в Україні (колективізація, Голодомор, новобудови сталінських п'ятирічок, шахти Донбасу) спричинили значний відтік сільського населення до міста, Друга світова війна — (понад 300 сіл було спалено) прискорили руйнування українського села.

Ідея зародження музею просто неба в Україні — насамперед розуміння і вболівання громадськості, прогресивної інтелігенції, які прагнули донести до майбутніх поколінь образ українського села з його традиційною культурою.

Завдяки зусиллям академіка Петра Тронька Музей народної

архітектури та побуту України став реальністю. Він заснований 1969 року згідно з Постановою Ради Міністрів УРСР. За рішенням виконкому Київської міськради для Музею виділили близько 150 га землі Хотівського радгоспу.

Урочисті закладини першої пам'ятки відбулися 1971 року. Це хата із с. Красна Понівка з Луганщини. Першу чергу Музею відкрили для відвідувачів у липні 1976 року. (Наддніпрянщина, Полтавщина і Слобожанщина, Поділля та Полісся — загалом 140 будівель-пам'яток). 1982 року відкрито експозицію “Закарпаття”.

На території Музею нині встановлено близько 300 пам'яток народної архітектури. У фондах зберігається понад 70 тисяч експонатів: народний одяг, тканини, меблі, знаряддя праці, вироби гончарів, бондарів, теслів, столярів, ковалів, народний живопис, розпис, музичні інструменти, дитячі іграшки тощо.

Жодний навчальний заклад не готував тоді фахівців для створення такого музею, на жаль, не готує й тепер. За справу взялися справжні ентузіасти, які любили й цінували народну культуру: В. Баранько, С. Верговський, Л. Гура, Н. Зозуля, В. Красенко, І. Мусатова, Л. Орел, В. Романов, Р. Свирида, С. Смолінський, С. Щербань та інші.

Пізніше до нас прийшли також небайдужі до народної культури працівники: Р. Кобальчинська, В. Бойченко, Н. Вовченко, С. Гайова, О. Громова, О. Доля, Н. Зяблюк, Л. Назаренко, І. Несен, Л. Пономар, Л. Симоненко, Г. Шафранська, К. Шемека, А. Главацький, Г. Карандеєва, Л. Главацька та інші.

Створюючи Музей, необхідно було вивчати літературні джерела, архіви, музейні колекції; спілкувалися з краєзнавцями, проходили своєрідні “університети” під час експедицій.

У 70-ті роки XX ст. ще можна було записати від старших людей відомості майже з усіх галузей традиційної культури. Паралельно із записами етнографічних відомостей ми виявляли й перевозили будівлі, різні речові пам'ятки.

Щоб створити правдивий інтер'єр хати чи іншої споруди певного регіону, потрібно мати наукове обґрунтування і самого інтер'єру, і показу того чи іншого заняття, ремесла господаря

(ткацтва, гончарства, обробки дерева, плетіння виробів із різних матеріалів, землеробських, пасічницьких і рибальських знарядь).

Неабиякі труднощі у добірї експонатів, зокрема начиння, бажано того часу, що й сама будівля. У Музеї є хати XVI—початку XX ст. Зрозуміло, що хатніх речей і знарядь майже не збереглося, бо їхній вік набагато коротший. Проте, зважаючи на певний консерватизм старого побуту, особливо у віддалених, глухих селах, ми дійшли висновку, що традиційні предмети домашнього вжитку, виготовлені сільськими майстрами в XIX ст.—початку XX ст. за допомогою найпростіших знарядь і пристосувань, добре “вписуються” і в інтер'єр будівель XVI—XVIII ст.

Створюючи образ селянської садиби, важливо відтворити майновий стан її власника. Найбільш наочний показник — сама хата і садиба селянина, кількість господарських будівель і знарядь праці.

Виходячи з особливостей музейної експозиції, ми показуємо лише найнеобхідніші типові предмети.

Інтенсивна розбудова Музею тривала до середини 1980-х років. До цього часу в експозиції встановлено майже всі наявні сьогодні архітектурні експонати. Іноді відкривали нові інтер'єри. На жаль, так і не привели в дію виробничі будівлі й механізми. Пощастило церквам, чотири з них мають інтер'єри, а в поліській влаштовано виставку церковного начиння.

Останні два десятиліття через брак коштів значно зменшилися кількості польових експедицій, майже всі вони проводяться без транспорту, “своїм ходом”.

Південь України в експозиції представлений однією хатою та садибою. Гетьманщина, вся Лівобережна Україна не мають церкви, Волинь не має будівель ні з центральних, ні з південних районів. Не перевезено до Музею архітектурних експонатів із Київського Полісся, яке найбільше постраждало від аварії на ЧАЕС. Сьогодні Музей збагачується лише творами народного мистецтва сучасних майстрів.

Після того, як Музей позбавили державної охорони, міліції та пожежників, на його території згоріло 9 будівель.

Найважливіші наші пробле-

ми: недостатнє фінансування, брак належної охорони, науковореставраційної майстерні та найголовніше — збереження довкілля (охоронних зон), будівництво музейного комплексу (адміністративного приміщення, фондосховища, бібліотеки, екскурсбюро тощо).

Протягом 40 років Музей не мав належної уваги і підтримки з боку державних органів, покликаних керувати культурою, не має її і сьогодні. Нині відбувається масштабне руйнування статутних засад Музею як науково-дослідної і пам'яткоохоронної установи.

У квітні-травні цього року в Музеї змінили структуру та штатний розклад, через що об'єднали і скоротили науково-дослідні відділи, змінили їхні функції, створили нові адміністративні, юридичні, менеджерські та інші підрозділи. Наукових досліджень не заплановано, хоча без них пам'ятки народної культури залишаються духовно німи для сучасників і нащадків.

Усупереч статуту зруйновано існуючий регіональний принцип формування і діяльності науководослідних відділів, а водночас здійснено неправомірні перестановки досвідчених фахівців із великим стажем музейної роботи у певних регіонах — до інших регіонів; позбавлено наукового статусу відділ реставрації пам'яток; ліквідовано посаду вченого секретаря тощо.

Під приводом зміни структури і введення нового штатного розкладу позбавлено наукових посад співробітників, які створювали Музей (а це ветерани, заслужені працівники культури, лауреати премій), їм запропонували посади зберігачів і доглядачів. Натомість на посади звільнених науковців беруть людей без стажу і досвіду музейної роботи. Звільняли досвідчених працівників без пред'явлення претензій і зауважень до їхньої роботи, з порушенням законодавства про працю.

Обурені працівники музею звернулися з Відкритим листом до Прем'єр-міністра України М. Азарова, в якому просять відреагувати на ситуацію, що склалася. Адже такі зміни рівноцінні ліквідації музею як національної скарбниці духовної спадщини народу.

Згас не потенціал Конституції — деградувала мораль владної еліти

Закінчення. Початок на стор. 1

Нині під патронатом Президента Уряд України здійснює антиукраїнську гуманітарну політику. Найвищий прояв цього — запропонований представниками Партії регіонів закон про засади державної мовної політики, який за своєю суттю українофобський, спрямований на знищення української мови, загрожує самому існуванню Української національної держави.

— **Прокоментуйте ідею зі створенням Конституційної асамблеї, яка начебто покликана до 2014 року підготувати новий варіант Конституції.**

— Це заява, безплідна ідея, яка не рятує ситуації. У нас нормальна Конституція і її треба просто виконувати. Підготують новий, ідеальний її варіант, але його теж не виконуватимуть. Тому, очевидно, тут якісь інші наміри, ніж просто вдосконалення Конституції.

— **Ось і В. Литвин заявляє про потребу оновлення Конституції.**

— Так, ось його заява: “Потенціал чинної Конституції згасає”. Нічого подібного, згас потенціал моралі владної політичної еліти, яка не бажає дотримуватися Конституції. У цьому вся біда. Тож не гаймо час, матеріальні і людські ресурси, а суворо дотримуймося норм чинної Конституції і діймо відповідно до національних інтересів України.

— **Для чого ж те все?**

— Передусім зазначу, що ця Конституційна асамблея не може підняти парламент. У нинішній Конституції чітко виписані положення, як вносити зміни, поправки, доповнення в чинний Основний Закон, і треба використовувати саме цей механізм. Можна зарадити ситуації й ухваленням законів, які б розтлумачували, деталізували положення Конституції. І важливо досягти загальнонаціонального консенсусу, а не так, як це зараз робиться у нашому парламенті, коли незначна владна більшість диктує опозиційній меншості й не хоче чути її голос. Немає жодної дискусії. У нормальних суспільствах, у парламентах питання загальнонаціонального значення вирішують шляхом дискусій, а не нав'язуванням позиції однієї сторони іншій.

Коли в державі існує надзвичайна ситуація, коли держава тільки постала, тоді можна скликати якийсь установчий орган і доручити йому ухвалення конституційного акта. Але такий орган має бути представницьким (це представники всіх верств, всі політичні сили, фахівці-експерти, структури громадянського суспільства). А що ми маємо? Конституційну асамблею, сформовану владою. Опозиція участі в ній не бере, вона відмовилася це зробити, тому що формування цього органу не ґрунтувалося на паритетних принципах. Там представлені лише ті, хто слухає владу, натомість не представлено багатьох фахівців, які свого часу займалися конституційним будівництвом, але нині їхні політичні погляди не влаштовують владу, тож їх і не включили. Тому рішення цього органу не матимуть жодної політичної ваги.

Справжня мета асамблеї і проекту Конституції, який вони хочуть підготувати, — перезаснування держави. Замість української національної держави, яка сповідує європейські цінності й ґрунтується на принципах європейської демократії, хочуть побудувати державу, яка буде чужою традиціям, інтересам і сподіванням українського народу. Ці ідеї йдуть із Москви.

— **Дивна ідея — “перезаснування” давно заснованої української держави.**

— Їм треба “перезаснувати” нашу державу так, щоб у ній не було українського духу. І не випадково автор мовного законопроекту Колесніченко заявляє, що під час роботи Конституційної асамблеї вони домагатимуться, щоб у новий Основний Закон внесли формулювання, що в Україні діють дві державні мови — російська й українська. Це один із доказів, що ця асамблея використовуватимуть не для вдосконалення Конституції, а для позбавлення її українського характеру. Не виключено, що в кінцевому варіанті конституційного акта або поправок до Конституції буде запропоновано вибори Президента не народом України, а парламентом, на порушення суверенного права народу обирати главу держави.

Спілкувався Петро АНТОНЕНКО

У листопаді 2008 року під впливом спогадів про лихі часи дочка загиблого фронтовика Галина Заболотня з села Любимівка Солонянського району Дніпропетровської області в газеті “Сільські вісті” запропонувала побудувати на благодійні кошти пам’ятник Матері-Вдові. “Я дам 100 гривень із пенсії”, — писала тоді Галина Василівна. Її внесок став першим у спеціальному фонді, який створили за сприяння голови Українського фонду культури Бориса Олійника й колективу газети “Сільські вісті”.

На заклик Галини Василівни відгукнулися тисячі громадян із різних куточків України, які внесли понад триста тисяч гривень добровільних пожертв. Прізвища дароносців й інформація про хід робіт зі спорудження всенародного пам’ятника Матері-Вдові періодично друкувалася в газетах “Сільські вісті” й “Голос України”.

22 червня 2012 року організатори запросили в київський парк Перемоги сподвиж-

ників народного збору коштів, киян і гостей міста, дітей і молодь до участі в мітинзі-реквіємі на честь відкриття першого в Україні пам’ятника Матері-Вдові, який символізує материнський і трудовий подвиг мільйонів українських жінок, що, втративши своїх чоловіків у Другій світовій війні, в голоді, розпачі й муках, рослилі дітей, відбудовували зруйновану Україну.

Особливі подяки заслуговують душа й очільник проекту — поет Борис Олійник, Адриан Балог і Костянтин Добрянський — молоді скульптори, викладачі Художнього інституту Національної академії образотворчого мистецтва, що втілили народну ідею у камені. Більш ніж півроку вони працювали над 4-метровою скульптурою за символічну плату, долучившись до громадської ініціативи.

Олександр ЛИТВИНЕНКО

Фото автора

Президентові України,
Гаранту Конституції України
Януковичу Віктору Федоровичу

Заява

Шановний пане Президенте!

Громадський рух “Українська патріотична альтернатива”, до якого входять: ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, Спілка офіцерів України, Конгрес українських націоналістів, Українська народна партія, Українська народна молодь, УНА-УНСО, Організація українських націоналістів, Українська партія звертає Вашу увагу на те, що ухваленний Верховною Радою у першому читанні законопроект “Про засади державної мовної політики” є реальною загрозою стабільності не лише в Україні, а й у Європі. Верховна Рада України, ухваливши в першому читанні проект закону, вийшла за рамки своїх повноважень, визначених Конституцією України. При реєстрації та розгляді цього законопроекту було допущено низку порушень Конституції України та Закону про Регламент Верховної Ради України.

Ухвалення цього закону вже в першому читанні викликало збурення у суспільстві й створило загрозу міжнаціональному миру та суспільній злагоді.

Президентові України
Януковичу В. Ф.

Голові Верховної Ради України
Литвину В. М.

Генеральному прокуророві
Пшоніці В. П.

Звернення

львів’ян до Президента України,
Голови Верховної Ради, Генерального
прокурора, народних депутатів України

Шановні Президенте, Голово Верховної Ради України, Генеральний прокуроре, народні депутати!

“Європейська хартія регіональних мов або мов меншин”, на яку посилаються автори законопроекту “Про засади державної мовної політики” Колесніченко—Ківалов, охороняє “історичні регіональні мови або мови меншин Європи, деякі з яких знаходяться під загрозою відмирання...” (Преамбула, абзац 2). Невже ж “руській язык” вимирає чи йому загрожує зникнення внаслідок малої кількості носіїв? Зрозуміло, що автори внесли цей законопроект, щоб розколоти український народ.

Нагадуємо, що вже було два рішення Конституційного Суду України 1999 і 2007 років. Рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99 у справі про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови. Зокрема зазначено, що мови національних меншин можуть застосовуватися “поряд із державною мовою”. А Колесніченко—Ківалов пропонують “замість” державної — практично в усіх сферах життя використовувати мову меншин. У законопроекті міститься положення про те, що “обов’язковими для місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об’єднань громадян, установ, організацій, підприємств, їхніх посадових і службових осіб, а також громадян — суб’єктів підприємницької діяльності та фізичних осіб” є використання не державної, а регіональної (читай російської) мови. Усе це явний виступ проти української державної мови. Тут автори законопроекту не зважають на те, що в “Європейській хартії регіональних мов або мов меншин” чітко написано, що мови меншин не повинні “зашкоджувати офіційним мовам і необхідності вивчати їх” (Преамбула, абзац 5).

Крім цього, у статті 8 “Освіта” п. 1, вказано “Стосовно освіти Сторони зобов’язуються, в межах території, на якій мови використовуються, відповідно до стану кожної з таких мов і без шкоди для офіційної мови (мов) держави”.

Згідно із Законом Верховної Ради УРСР про мови від 1989 року, всі вищі

Поява цього законопроекту свідчить, що нинішня влада реалізує курс на фактичне руйнування Української держави. І це все робиться на догоду кремлівській владі.

Ухвалення цього закону поверне практику минулого — злочинну денаціоналізацію українців і представників національних меншин України, що врешті-решт призведе до духовного й фізичного геноциду українського народу.

Влада перейшла рубікон. Мовний законопроект від Партії регіонів україн не безпечний для суспільства, бо він розпалює міжнаціональну ворожнечу, різко звужує конституційні права титульної нації — українців, створює підґрунтя для сегрегації, розчленування держави за мовною і політичною ознаками, утворення на її території практично не контрольованих місцевих “князівств”.

Ми вимагаємо від Вас, пане Президенте, як гаранта Конституції, припинити мовну війну проти Української нації!

Ми вимагаємо захищати Конституцію України та конституційні права громадян.

Цей законопроект має бути відкликаний із розгляду в Верховній Раді як українобезпечний для миру і злагоди в нашій Державі.

25 червня 2012 р.

заклади України мали перейти на викладання українською мовою 2004 року. Таким чином, вимагаємо прийняти Ухвалу про термінове виконання цього Закону і перехід на викладання в усіх державних вищих навчальних закладах державною українською мовою з 1 вересня 2012 року.

Розробники цього дискримінаційного закону намагаються відродити “великий”, а отже, московську імперію в Україні, тим самим провокують ворожнечу між громадянами, “дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України”, що забороняється Конституцією України (стаття 37).

Російська мова не може мати офіційного (державного) статусу з таких причин:

— ця мова є мовою іншої держави, в Україні вона поширена внаслідок понад трьохсотлітнього колоніального поневолення українців; вона не вимирає, згідно з міжнародною, світовою практикою статус державної чи регіональної мови може надаватися тільки мовам корінних етносів;

— проект нового “Закону про засади державної мовної політики”, ухвалений ВРУ в першому читанні, веде до ще більшого поділу суспільства і ворожнечі, унаслідок цього можуть початися масові заворушення.

Ви, Президенте, як гарант Конституції, повинні захистити державну, тобто українську, мову, дбати про її якнайбільше процвітання і поширення, особливо серед інших національностей, які проживають в Україні.

Вимагаємо, згідно з Конституцією України (стаття 37), розробників проекту “Закону про засади державної мовної політики” і партії, які їх підтримують, притягнути до кримінальної відповідальності як таких, що розпалюють “міжетнічну, расову, релігійну ворожнечу”.

Пане Президенте, звертаємося до Вас, гаранта прав і свобод українців, незалежно від того, де вони проживають — в Україні чи поза її межами, — і сподіваємося, що Ви знаєте, що українці в Російській Федерації, яких там проживає близько 15 мільйонів, не мають жодної української державної школи, українських театрів і української преси, а українські громадські організації ліквідовано. Водночас, на відміну від Російської Федерації, Україна забезпечила росіянам культурні, освітні та духовні потреби, школи, театри, ЗМІ.

Наголошуємо на тому, що тільки Ви як гарант Конституції, користуючись своїм верховним правом, можете і зобов’язані усунути цю несправедливість.

Ухвалено на зборах львів’ян 10 червня 2012 року.

Хто веде до розколу країни...

Нечисленна українська преса, кілька телеканалів і радіостанцій, лічені сайти переповнені матеріалами, інтерв'ю з відомими громадсько-політичними, державними діячами щодо реальної загрози з ухваленням владною більшістю Верховної Ради (Партія регіонів + Компартія) закону “Про засади державної мовної політики”. На кін поставлено не стільки державний статус української мови, скільки саму державність України. На поверхню спливають істинні замисли щодо нашої незалежності авторів законопроекту і тих, що стоять за ними. Про це ж свідчать листи наших читачів до “Слова Просвіти”.

ня цього розділу Основного Закону.

“Цей референдум розколе суспільство навпіл”, — застерігає директор фонду “Демократичні ініціативи” Ірина Бекешкіна. Вадим Карасьов ще песимістичніший у прогнозах: “Якщо таке питання буде винесено на референдум, то це як мінімум призведе до громадянського конфлікту, а як максимум — може спричинити громадянську війну”.

Опозиція, яка обіцяє не проґавити ухвалення закону в другому читанні, вибрала тактику закидання проекту величезною кількістю поправок. Зараз їх внесено вже чи то 2200, як стверджує “біотівець” Михайло Косів, чи то 2600, як каже член фракції НУ-НС Ірина Герасченко. Це менше, ніж 3700 поправок, запропонованих до проекту Кримінально-процесуального кодексу. “Але кодекс — стратегічний документ, а для галузевих законопроектів це рекорд”, — каже І. Герасченко.

“Велика кількість поправок, які вносяться в законопроект про принципи мовної державної політики, не перешкоджають його ухваленню Верховною Радою — головну роль у цьому питанні відіграватиме позиція президента України. — Таку думку висловив позафракційний народний депутат, комуніст Леонід Грач. І підсумував: “Конеchno, этот законопроект не решает вопроса по существу, он делает лишь полшага вперед (?! — Авт.). Но если не сделать даже эти полшага, это нанесет страшный удар по российско-украинским отношениям. Оппозиционеры, националисты могут вносить хоть тысячу поправок. Но все зависит от того, как твердо стоят его инициаторы”.

Відомий літературознавець і громадський діяч — академік НАН України Іван Дзюба прокоментував: “Політики фальшують, коли говорять про двомовність. Ми, українські буржуазні націоналісти, вільно володіємо російською. Щоб країна була двомовна, депутатам потрібно вивчити українську. Насправді це політика русифікації”. І додав: “Боротьба за українську мову в парламенті програє. Головне — не проґрати її в житті”.

Вчорашній інженер, а нині політолог Михайло Погребинський вважає, що “регіоналам” варто поквалитися. “Закон ухвалюватимуть уже на початку липня. Якщо відкладуть на потім, то це буде дуже серйозний удар по репутації ПР. Вони повинні показати, хто в домі господар”.

Творці законопроекту про засади мовної політики в Україні називають свій витвір реалізацією Хартії. Утім, закон дозволяє жвигати ці мови не поруч, а замість державної. Одна лише 10 стаття передбачає: на територіях, де проживає більше 10 % носіїв регіональної мови, всі документи місцевих органів влади і самоврядування приймаються державною або регіональною мовою та офіційно публікуються цими мовами. У трьох літерах сполучника “або” є можливість

відмовитися від державної мови не лише владі, а й усім іншим. Тож “ідеться тільки про російську мову. Причому справа не в тому, що ратують за російську мову — стверджують за право не говорити українською”, — каже віце-президент Федерації нацменшин України Йосиф Зісельс.

У Верховній Раді зареєстровано три законопроекти, якими пропонується положення Європейської хартії не застосовувати до російської. Зокрема депутат групи “Реформи заради майбутнього”, голова ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павло Мовчан 22 червня зареєстрував законопроект про внесення змін до закону “Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин” (№ 10616-2).

Ним він пропонує застосовувати Європейську хартію регіональних мов або міноритарних мов до низки мов в Україні, але не до російської. (У чинному законодавстві йдеться про ратифікацію “Європейської хартії регіональних мов і мов меншин”, а П. Мовчан пропонує точно перекласти цей документ, який насправді є “Європейська хартія регіональних або міноритарних мов”).

Окрім загрози українській мові закон загрожуватиме цілісності України. За новим законом, усі українські квоти зникають зі ЗМІ разом із дубляжем кінострічок. Навіть школярі і студенти зможуть обирати, якою мовою вони хочуть вчитися. Пиши заяву — і держава зобов'язана надати тобі викладача. Експерти в Раді підрахували, що вчителі, перекладачі, подвійний документообіг коштуватимуть бюджету мінімум 5 мільярдів гривень. Утім, навіряд чи все обійдеться лише фінансовими витратами. Експерти вважають, що замах на мову у відповідь отримає сепаратизм. Єдине, що за законом повинно залишитися на 100 % українським — це Збройні сили й центральні органи влади. Однак під час переробки до другого читання в парламенті цей пункт може змінитися.

Путінський Кремль не спить (як колись Сталін), розігруючи російську карту на теренах України. Але й Україна не спить. Щодень хвиля обурення простих громадян, громадських організацій антиконституційними діями влади і їхніх очільників наростає. Так, приміром, редакція “Слова Просвіти” отримала копію листа, підписаного головою Координаційної Ради Тарасом Марусиком, професорами НУ “Києво-Могилянська академія” Володимиром Василенком, Ларисою Масенко, Володимиром Панченком і ще чотирнадцятьма відомими громадськими, освітніми діячами. У ньому, звертаючись до голови Верховної Ради Володимира Литвина, вони пишуть: “Підіграючи фракціям Партії регіонів та Комуністичної партії, Ви стаєте прямим співучасником антиконституційних дій з утисків української мови і юридичного закріплення русифікації України. Посилена інформаційної експансії росій-

ської мови в інтересах чужої держави та ухвалення русифікаційного правового акта пов'язуватимуться в майбутніх підручниках з історії і політології не лише зі згаданими вище партіями, а й особисто з Вами, з головою Верховної Ради України Володимиром Литвином.

За підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року, 90,3 % мешканців Житомирщини, де розташований Ваш виборчий округ, є етнічними українцями. У разі чергових процедурних маніпуляцій і “вмивання рук” Вами під час розгляду у другому читанні законопроекту № 9073 цей ганебний факт буде неодмінно розтлумачений і пояснений Вашим виборцям. Люди зрозуміють Ваш крок як співучасть в антиукраїнській кампанії, що переслідує чітку мету — переведення державної української мови до розряду “другосортної” або “неповноцінної”, на кшталт ситуації, яка склалася в Республіці Білорусь 1995 року. Відтоді це призвело до майже цілковитого знищення білоруської мови як засобу щоденного спілкування, як культурної спадщини народу, як пам'яті і зв'язку між поколіннями і, зрештою, як ознаки національної ідентичності”.

“Не годиться, — з сарказмом пише Галина Сагатюк із м. Іллічівськ Одеської обл., — щоб така “поважна” особа, як міністр освіти Д. Табачник, оббивав пороги чужого отчества й вимолював собі нагороду, розповідаючи, з якими муками він впроваджує російську мову в наших школах... То дайте йому, — благає вона президента, — яку-небудь медальку, у вас же їх багато. Щоб не сталося так, як із Агафангелом Одеським та Ізмайльським, який зі своїми підлеглими чи не даремно витратили стільки сил на прищеплення паразитам зневаги до нашої мови, побиття священників УПЦ Київського Патріархату й руйнування церкви в нашому місті! Та не забудьте в цьому списку В. Литвина, який давно стоїть у черзі на медальку, ще з часів ухвалення Європейської хартії про мови...”

“При Новокаховському міськвиконкомі було скликане засідання комісії з мовних питань, — пише нам голова міського осередку ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Гнат Біжик, — де просвітяни гостро ставили питання про те, що понад 74 % українців міста мають право на гарантоване Конституцією задоволення мовних потреб рідною мовою. Члени комісії не заперечували, ухвалили відповідне рішення. І хоч поки що є в нас українські школи (64 % від загальної кількості), насправді триває процес погіршення мовної ситуації. Це засвідчують і рекламні щити, і негативне ставлення до української мови держслужбовців, і публікації антиукраїнського змісту в міській пресі. Нині, наприклад, маємо п'ять газет і жодної — української... І хоч до виборів ще наче далеко, агітатори владної Партії регіонів не дремають. Та й комуністи своєю паперовою макулатурою забивають поштові скриньки кожного будинку. А вибори — найнадійніший спосіб для нас урятувати українську мову і нашу державу”.

Громадяни України розуміють, що нинішні дії влади — злочин проти народу і держави. Саме з таким “Повідомленням про злочин” до Генерального прокурора В. Пшонки звернувся президент Благодійного фонду “Україна-Русь” Ростислав Новоженець: “Законопроектом передбачається **обов'язковість** використання на відповідних терито-

ріях в Україні так званих регіональних мов, якщо кількість їхніх носіїв складає 10 % населення і більше. А за рішенням місцевого рад така **обов'язковість** може бути введена і за наявності менше 10 % носіїв регіональної мови. З огляду на віками насаджувану в Україні російську мову і подальшу політику зросійщення вже в умовах незалежної держави, така норма, без сумніву, призведе до офіційної двомовності, а незабаром і повного витіснення з публічного ужитку саме української мови... Вочевидь знаючи, що законопроект грубо порушує Конституцію і може викликати серйозні збурення у суспільстві, по суті, розколює державу, голосуючи чужими картками, у парламенті на догоду Москві його таки підтримали, чим вчинили злочин перед Україною.

Прошу Вас згідно з Законом “Про прокуратуру” порушити кримінальну справу щодо факту ухвалення в першому читанні антидержавного законопроекту “Про засади державної мовної політики”.

Така ж позиція щодо антиконституційного законопроекту й громадян східних регіонів України. Звертаючись до президента і спікера парламенту, низки газет (зокрема й “СП”), просвітяни Луганщини Н. С. Гейко і В. І. Красько пишуть, що “просвітяни міста Стаханова глибоко обурені діями тих депутатів Верховної Ради, які хочуть затвердити Закон про другу (російську) державну мову. Прикриваючись гаслами про захист російської мови, ділки від Верховної Ради намагаються остаточно зрусіфікувати Донбас, перетворивши корінних українців на незрозумілу масу, натовп.

Російськомовні стаханівчани, “зневолені” державною мовою, можуть, наприклад, купити у газетних кіосках будь-яку газету чи журнал російською мовою. Етнічні ж українці, яких у Стаханові понад 50 %, не можуть придбати ні “Голосу України”, ні бодай якоїсь іншої газети українською. Так само з книгами. На дверях автобусів наліпки: “Я говорю по-руськи”. А де нам, українцям, написати, що ми говоримо українською і маємо право вимагати від влади, зокрема й від Вас, пане Президенте, захистити (Sic!) державну українську мову у власній державі?

Думки луганчан перегукуються з думками волинян. У листі на ім'я Президента, ухваленого на засіданні ради Рівненського міського об'єднання товариства “Просвіта” і підписаного Михайлом Бореєм, зазначається: “Автори законопроекту прикриваються Європейською хартією регіональних мов, покликаною захистити зникаючі мови, до яких аж ніяк не належить російська мова в Україні, яка й так має чисельні переваги. Більшість книжок, газет, журналів друкуються російською мовою. Більшість провідних телеканалів переважно російськомовні. У Севастополі ліквідовано єдину українську школу-інтернат, багато років заморожено будівництво української школи-колегіуму, ліквідовано український статус культурно-інформаційного центру, не видано жодної української книги.

В Україні витрачаються мільярди суми на утримання російськомовних шкіл і на розвиток російської мови, проте в недружелюбній до нас Росії немає жодної української школи, українськомовної преси, теле-, радіопередач.

Мета ухвалення закону Ківалова—Колесніченка — прихована легітимізація русифікації України на вимогу Росії... Не допустить мовних конфліктів і руйнування української державності!”

Підготував
Микола ЦИМБАЛЮК

Микола ЦИМБАЛЮК

— Говорячи про суспільно важливі справи, ми повинні все називати своїми іменами, прямо й відверто, — наголосив **І. П. Ющук**, — досить нам бути, пробачте, толерантними там, де йдеться про доленосне питання: бути чи не бути. Я з повною відповідальністю заявляю, що законопроект “Про засади державної мовної політики”, ухвалений Верховною Радою в першому читанні, — документ з подвійним дном, підступний, брехливий. У кожній його статті, у кожному рядку аж сичить великоросійська шовіністична зверхність і зневага до незалежної України, її Конституції, міжнародних законів, до українського народу.

Уже сама назва документа “Про засади державної мовної політики” та рядок у Преамбулі “Цим законом визначаються засади державної мовної політики в Україні” виявляють прагнення авторів підмінити Конституцію України — Основний Закон! — своїм законопроектом. Засади, як тлумачить Словник української мови, — це вихідне, головне положення. Головне положення міститься в Конституції, в статті 10: “Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України”. Конституційний Суд України своїм рішенням від 14 грудня 1999 року конкретизував це положення: “Під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус **обов’язкового** спілкування у публічних сферах суспільного життя”. Тим часом про це рішення Конституційного Суду України в законопроекті жодного слова, ніби його й не існувало...

У статті 10 Конституції України вжито два базові терміни: *державна мова* і *мови національних меншин* (до речі, російську мову як одну з мов національних меншин тут названо спеціально, щоб у подальшому не було непорозумінь щодо статусу російської мови в Україні). Тим часом другий базовий конституційний термін *мови національних меншин* у законопроекті відсутній, його замінено висловом “регіональні мови і мови меншин”, який у міжнародному праві не має термінологічного значення. Така підміна понять укладачам законопроекту потрібна була, щоб зневажнити право нації на рідну, національну мову, закріплене в міжнародних правових документах, й утвердити наслідки тривалого панування в Україні російської мови, яка невдовзі після 1654 року із союзницької перетворилася на окупаційну. І особливо її окупаційний характер виявився після кривавого встановлення в Україні так званої радянської влади. “Я знав, що Стус націоналіст, тому що он всегда говорит по-украински”, — заявляв один зі свідків на суді над поетом Василем Стусом. Відповідно до законопроекту виходить, що нищення української мови в Україні й насаджування російської протягом століть Російською імперією в її царською і радянською варіантах, уже не злочин, а такі собі інтелектуальні вправи. Що це треба розуміти саме так, свідчить і стаття 3 законопроекту, у якій зречення рідної мови узаконюється (це називається ефемістично **зміна мовних уподобань**) і підноситься до розряду чеснот. Манкурти й перевертні — в особливий пошани...

Не можу обійти ще один парадокс. У статті 20 законопроекту правильно й відповідно до міжнародних правових норм зазначено, що знання державної мови необхідне для інтеграції в українське суспільство. І ось як, наприклад, забезпечує це знання державної мови стаття 20 законопроекту, частина восьма: “У державних і комунальних загальноосвітніх навчальних закладах із навчанням регіональними мовами вивчення предметів ведеться регіональними мовами (за винятком української мови та літератури, вивчення яких ведеться українською мовою)”. Добре, що хоч таке застереження зроблено, бо в деяких школах Криму й вивчення української мови та літератури проводять російською, тобто регіональною, мовою. Щоправда, колись було, що дітей і зовсім звільняли від вивчення української мови. Тим

Фото автора

Закон із подвійним дном для нас писався у Москві?

Услід за прес-конференцією, що провело два тижні тому за результатами розширеного зібрання ВУТ “Просвіта”, де просвітяни разом із громадськістю обговорювали загрозу антиконституційного заколоту, яким є, по суті, проголошений у першому читанні мовний законопроект Партії регіонів, підтриманий комуністами і групою зрадників, 21 червня в агенції УНІАН відбувся ще один захід. Цього разу із ґрунтовним аналізом документа і дій навколо його “просування” перед журналістами виступили представники української науки: Іван Ющук, професор, завідувач кафедри Київського міжнародного університету, член Центрального правління ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; доктор філологічних наук, академік, директор Інституту літератури ім. Тараса Шевченка НАН України, колишній віце-прем’єр-міністр України, народний депутат другого скликання Микола Жулинський; доктор філологічних наук, академік АВШ України, професор НУ “Києво-Могилянська академія” Лариса Масенко; старший викладач кафедри міжнародного права і спеціально-правових наук НУ “Києво-Могилянська академія”, експерт Центру політико-правових реформ Олексій Курінний. Усі вони, до речі, українці, але родом з різних місцевостей України й близького зарубіжжя: з Рівненщини, Києва, Донбасу і навіть із Саратовської області РФ.

часом навчання в таких школах, відповідно до Гаазьких рекомендацій щодо прав національних меншин на освіту (1996 рік), повинно бути двомовним: половина предметів має викладатися державною мовою, половина — мовою національної меншини.

Законопроект плутаний, важкий для читання, а ще важчий для розуміння. Хоч його мета цілком прозора — довершити зросійщення України, яке почав ще Олексій Михайлович. А потім Петро I, Катерина II, Валувєв і т. ін.

— Російськомовний Донбас — міф. Навіть дані з російської статистики свідчать, — з цього почав свій виступ донецьчанин **О. В. Курінний**, — що Донбас був переважно українським і українськомовним. Після війни 1941—45 рр., а надто вже в часи незалежності України, область піддано інтенсивній русифікації. Так само й Луганщини.

Щодо законопроекту Колесніченка—Ківалова, то він є, по-суті, другою спробою переформатувати, радикально змінити мовне законодавство України, фарисейськи посилаючись на зобов’язання перед Європейською хартією регіональних або міноритарних мов, яку ми ратифікували. А також приведенням українського законодавства до світових стандартів у сфері мовної політики, як офіційно зазначено. Перша провокативна і скандальна спроба була здійснена восени 2010 р. провладною більшістю: Єфремовим (Партія регіонів), Симоненком (Компартія), Гриневецьким (Блок Литвина). Нинішній законопроект, ухвалений у першому читанні, має незначні відмінності від документа, який вони підготували. Але всі ці відмінності процесуального характеру і конкретного правозастосування. “Про засади державної мовної політики” жодним чином не є правомірним і не відповідає Конституції і всьому чинному законодавству України. Цей законопроект, як і попередній, ламає схему гармонійного розвитку мовної сфери. Суперечить він і досвідів національного законодавства наших європейських сусідів — Польщі й Словаччини, які вважають себе європейськими демократичними державами.

Ще кілька слів щодо неконституційності. Згідно з ч. 2 ст. 8 Конституції України, її положення — це норми прямої дії. Вони безпосередньо звернені до судів, органів судочинства. Це означає, що ці норми не абстрактні, декларативні. Перечитайте ще раз ст. 10 Основного Закону України: “...в усіх сферах суспільного життя”. Це обов’язок держави. І ст. 11, на що чомусь, як правило, рідко звертають увагу: “Держава сприяє консолідації та розвитку української нації і її історичної свідомості, традицій і культури та розвитку національних меншин України і корінних народів”. Тут очевидно, що українська нація вживається в етнічному розумінні, що є синонімічним поняттю “українці”, тобто етнічної більшості населення нашої держави, яка за даними перепису України 2001 р. становить 78 %. А за даними соціологічних опитувань, зокрема фонду “Демократичні ініціативи”, фонду “Общественное мнение-Украина” — 81–84 % населення. Тобто, очевидно, що згідно з принципами ст. 10 і ст. 11 Конституції України будь-які спроби механічної зміни (законодавчого, на рівні законів): деталізація, доповнення цих положень у напрямі запровадження офіційної двомовності, будь-якого підвищення статусу російської мови, нівелювання можливості вжитку української суперечить духу права. Це засвідчило й рішення Конституційного Суду від 14 грудня 1999 р.: “...обов’язок держави — сприяти відродженню і поширенню української мови”. Відповідно передбачено й різний статус української як державної й мов національних меншин.

Л. Т. Масенко, спираючись на фактологічні дані, довела, що законопроект Колесніченка—Ківалова спрямований на руйнацію Української держави, на розкол населення за мовною ознакою, на загострення ситуації в державі, на конфлікти в суспільстві: — Оскільки цей законопроект посиляється на Європейську хартію регіональних

або міноритарних мов, — говорила вона, — то зупинюся на історії хартії і її ратифікації в Україні. Цей європейський документ був ухвалений з шляхетною метою збереження тих мов, яким загрожує знищення, які вже мають дуже мало носіїв. Він був ухвалений в Європі 1992 р. Чимало фахівців виступало проти впровадження Хартії, тому що вона викличе регіоналізацію в Європі і, власне, може загрожувати національним державам. Наприклад, така держава як Франція категорично відмовилася ратифікувати Хартію.

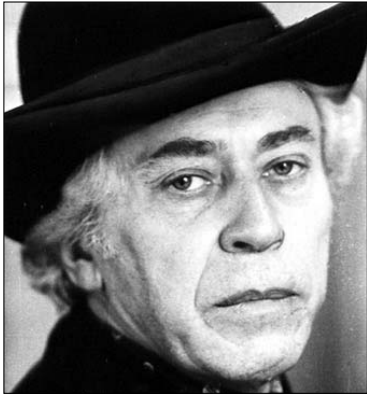
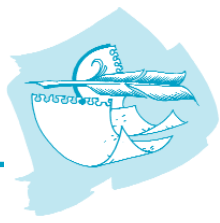
Отже, ще в Хартії був закладений певний конфліктний елемент. Німецькі славісти розповідали нашим науковцям, що найбільший тиск на Україну (щоб якнайшвидше її ратифікувала) з усіх країн чинила Росія. До речі, вона сама Хартію так і не ратифікувала, хоча на її території дуже багато мов національних меншин, які потребують захисту. Тому не дивуюся і погоджуюся з тими фахівцями, які стверджують, що законопроект Колесніченка—Ківалова писався у Москві. Оскільки провокативні заходи Москви щодо введення в Україні російської як другої державної не мали успіху (бо треба 300 голосів для внесення змін до Конституції, а стільки навіть ця Верховна Рада не може набрати), то відповідно використали цей європейський документ, вдавшись до тиску та обману. Це давно випробувані методи російської політики, особливо радянського періоду. Вони базувалися і базуються на фальшуванні, підтасовках. Пригадаймо радянські часи: була нібито Конституція (демократична!), а насправді це була жажлива тоталітарна країна.

Така ж ситуація з цим антиконституційним законопроектом. До речі, так було й раніше, за президентства Кучми. Він постійно тиснув, подавав на ратифікацію законопроекти у вигідному варіанті для Москви і русифікаторів. Так була введена російська мова в перелік мов, які підлягають дії Хартії. Це абсурдно, бо російська не є мовою вимираючою чи реліктовою національної меншини і це повністю суперечить духу Хартії. Але тоді Адміністрація Президента, яку очолювали В. Медведчук і В. Литвин, наполягла і документ ухвалили.

Цим відразу скористалися міські та обласні ради сходу і півдня України. Одні за одними вони ухвалили рішення про використання російської мови в своїх регіонах. При цьому вдаючись до відвертих підтасовок. Наприклад, у рішенні Харківської облради в преамбулі записано, що, мовляв, російська завжди була на Харківщині історично найбільш поширеною. Це твердження не відповідає дійсності, бо поширилася вона уже в радянський час, у післявоєнний період, а історично на Слобожанщині переважали українці й українська мова. Частина прократур скасували ці рішення як неконституційні. На жаль, нині знову використано цей документ із такою наполегливістю, якщо не сказати з нахабством.

Попередній мовний законопроект Єфремова—Гриневецького—Симоненка негативно оцінили європейські структури, українські науковці, громадські організації. Його змушені були відхилити. Але документ Ківалова—Колесніченка списаний, слово в слово, з попереднього. І саме його провладній більшості вдалося “продавити”. Отож вказівка сусідньої держави з руйнації нашої держави виконується...

М. Г. Жулинський згадав, що законопроект про захист української мови, розроблений науковцями, давно був уже готовий і подавався не лише президентові, а й нашій опозиції. Але й донині на нього ніхто не зважав. Микола Григорович навів також конкретні приклади того, як європейські країни, зокрема Франція, захищає мовні права титульної нації — французів. На це працюють не лише Національні Збори, Сенат, виконавча влада, а все законодавство. Бо розуміють значення державної мови у збереженні нації і незалежності їхньої держави. Європейці не можуть втямити, як українці дозволяють представникам іншої, чужої держави заправляти в їхньому національному домі.

Упорядник і автор
літературно-критичних розвідок
лауреат Національної премії
ім. Т. Шевченка
Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ

*Крутіж лихої веремії
Поніс у вир смертельний нас.*
Євген Маланюк

Найнезручніший з найбіль-
ших українських поетів.
Постать трагедійна й са-
мотня. Занадто великий, щоб на
нього можна було не зважати.

Занадто пристрасний і непри-
мирений до внутрішнього ка-
ліцтва нації, щоб перед ним схи-
лятися.

Поет домінуючої ноти — най-
небезпечніший ворог українців
самі ж українці.

Різав по живому: ревізував ук-
раїнську історію.

За темпераментом, пафосом
викриття і таврування — рівня
Шевченкові.

Але Шевченко був нетерпи-
мим до верхів і переймався боєм
за “братів незрячих грецьосів”.

Маланюк погромлював тих і
тих. Для нього народні низи —
чернь, плебс. Сила непередбачу-
ва, схильна до безглузвих заколо-
тів і бунтів. Носії бездержавності.

Україноцентризм Маланюка
влився у своєрідну форму.

Як максималіст і романтик,
він, не без допомоги Гердера,
витворив метафоричні знаки-
символи України — Степову Ел-
ладу й Рим.

Перша для нього — явище
культуротворче. Другий — держа-
вотворче.

Євген МАЛАНЮК (1897—1968)

Із смертельного виру

Гальмо на шляху до державо-
творення — інерція першої. Ці-
лий комплекс негаций: низький
рівень самосвідомості, користо-
любство, зрадництво, піддатли-
вість чужим впливам, інстин-
ктам, відсутність самоповаги й
гідності, “смертельний чар дича-
вини”.

*Куди ж поділа,
Степова Еллада,
Варязьку сталь
і візантійську мідь?*

Степова Еллада оберталася на
Дике Поле, Елладу скитську, сар-
матську, монголо-татарську. Загалом — на демона руїни.

Цю Елладу Маланюк побо-
рював нещадно й невтомно. До
надриву голосу.

З несамовитістю Єремії, Івана
з Вишні (Вишенського), прото-
попа Аввакума, Савонароли.

Він кляв її, діяв в’їдливо й
дошкульно. Для нього вона Ан-
тимарія, Горбата наречена. Відь-
ма. Повія. Розпуста на дорозі.

Все це могло б стати свято-
татством і блюзнірством, коли б
не було спробою одинака повер-
нути історію навспак. Відчай-
душним намаганням вилікувати
безнадійно хворого... отрутою.
Психотерапевтикою від навпаки.

Коли б ненависть не була лю-
бов’ю. Криком болю. Гірким дос-
відом безпосереднього учасника
визвольних змагань.

Почули і зрозуміли це не всі.
За Маланюком закріпилася репу-

тація україноненависника, поета
“тьми й хаосу”, обплывувача на-
ціональних святинь.

До нетямущих, “наївного ук-
раїнізму”, чий слух був налашто-
ваний на “патріотику для імпо-
тентів”, долучилися й голоси зна-
них літераторів.

Поверхове прочитання Мала-
нюка сучасниками спричинилося
до зміщення акцентів. Не всі по-
мітили, що до концепції держав-
ного Риму поет вибудував синоні-
мічний ряд, чільне місце в якому
належить варягам. І хоч знамени-
та “Варязька балада” була заува-
жена, численні варіації на цю тему
не стали об’єктом розгляду.

Варяги, вікінги для Маланю-
ка — уособлення державницьких

Київ

Пам’яті Юрія Нарбута

Се він підніс — відданий на загладу
Вітрам азійським — золоте чоло,
Щоб стерегти незбуджену Елладу
Над вируванням пристрасей і злоб.

І від віків повзуть під стіни орди,
Як ніч, як тьма, як чорна сарана...
Навколо ж жарід, мирний і негордий,
В масній землі нестямно порина.

І від віків столичний город — вдовий:
І князь, і каган одійшли навік,
Лишень живуть міцним життям будови,
І голосний — їх кам’яний язик.

О, жаден гетьман з цих козацьких прерій
Не переніс до тебе свій намет,
Бо тут — віки, тут — блиск гучних імперій,
Тут — летаргія нестерпних мет.

Ні, не тобі мандровані держави.
Ти спиш і сниш один варязький сон,
Що встане день, покличе голос ржавий
І Третій Рим розірве свій полон.

Бо не в гіпербореїських трясовинах,
А тут, де вічне море й древній степ,
Де гуркотить майбутнім Україна,
Він із землі залізом нам зростає.

...Гудуть вітри крізь площі і дзвіниці,
Та нерушмих стін не захитать!
А вколо — хлібороби міднолиці,
Висока синь і золоті жита.

21. III.1930

Друге посланіє

В повітрі мла і смертний одур.
Охляє сонце, як сліпе.

Це спалену твою свободу
І напівмертвого тебе,
Народе мій, вітаю словом
Під небом, від пожеж багровим,
Під гуркоти чужих гармат,
Коли мордує брата брат,
Коли пророцтва найлютіші
Оце сповняються навбач,
Коли скупі перерви тиші
Невтішний роздирає плач.

Потрібен племін Єремії,
Та, ненароджений, він згас.
Крутіж лихої веремії
Поніс у вир смертельний нас.
І несемося, як билини,
Понад румовищем руїни,
Аж поки сіркою й вогнем
Нас згубний подих не здмухне.
Внизу ж — твоє безформне тіло
Звивається під градом кар:
В чужій руці — безкрила сила,
В своїй — безсилля і тягар.
Роздіблене дощенту крушить
Закон життя. І де ж — вогню
На вождя вошині душі,
На лицедіїв метушню,
На їд продажної безради,
На яди діличної зради,
На віковий коловорот
Хохляцьких охів і глупот?
Актор чужі мавпує міні,
Крутії відсотки тне з легенд,
Нашадний дурень рота слинить —
І всіх їх продає агент.

Ця зоологія убога
Все застус. А збоку десь
Гірким сміється сміхом Гоголь —
“З самих себе-бо смієтесь” —
І корчить постать вовкулачу,
І тане сміх у пеклі плачу,
І він зникає. І дарма
Сурмить Шевченкова сурма.
Бо і трибун грамофоновий,
І рідномовний графоман
Лиш про “недолю” й “чорні брови”
Вискиглюватимуть пеан.
В тім ярмарку все творче гине,
Задушується все живе,
Все вічне робиться хвилине,
Й стає живучим неживе.
І мертві душі бенкетують,
Защеплюючи, як отрую,
Ледачу кров, духовий гній
Всім паростям ієрархій.
Герой доби встає в цій аврі
Космічних бур, космічних гроз,
Як спраглий містечкових лаврів
Здрібнілий мікромалорос.

Народе мій, оцей непотріб
Ти за які гріхи придбав?
Чи недівоча пристрась Мотрі?
Мазепи спізнена доба?
Чи за перебіг надто сковзький

Двірської служби Розумовських?
Чи вбогість житєвих спонук
Поганих внуків і онук?
І з того гоїного врожаю
Вже півстоліття п’ємо жак:
Доба нам обжинки справляє
На наших душах і тілах.
Та ти — не виграшка природи,
Не примха лиш земних стихій —
Ти не загинеш, мій народе,
Пісняр, мудрець і грецьосій.
Бо вірю: судні дні не даром,
Твій чорний рай зняли пожегом
І племін слупами росте,
Сполучуючи з небом степ.
І небо сходить на країну
Крізь зойк заліз, крізь звіря рик,
Крізь дим руїни —

Україну

Новий узріє чоловік.

30.VI.1944

A.D.MCMXXXIII¹

Ані шаблі, ані ножа
Не схрестити в останнім герці:
Та ж камінно-мертва душа,
Те ж безлюбє і чорне серце.

Вже нема хуторів і держав,
Тільки трупи в житах, тільки трупи
Та від хрипу кривава іржа,
Що замкнула посинілі губи.

Може, скажеш: зійде? проросте? —
Поміж ребрами хат, по дорогах
Диким зіллям здійснюється степ
І регочеться з неба і Бога.

Диким, древнім, монгольським виттям
Необмежена далеч заводить.
Сірим попелом стало життя
Під огнем степової свободи.

Але сонце не згасло. Горить
Незворушне, байдужо-біле,
І освітлює тишу безсилу
Летаргічних століть.

¹ Року Божого 1933-го

Символ

Чим далі, тим похмуріш мряки,
Тим небезпечніша дорога...
О, ніби Ніке з Самотраки,
Твоя смертельна перемога:

З одірваною головою,
Безумна і посмертно біла,
Вона несе над полем бою
Своє сліпе й крилате тіло.

Але в руках, у тьму простертих,
В несамовитій силі руху —
Така страшна погорда смерті,
Таке сліпуче сийво духу,

Що кам’яніє скудний розум,
Заблуканий в словесних пущах,
І шкіра терпне, і морозом
Проймає теплі жили суших...

І ось встає із піни Понту
Над хвиль розгойданим свічадом
Співуча мрія горизонту —
Сліпуча Степова Еллада.

1937

Варязька балада

Необорима сонячна заглада —
Віки, віки — одна блакитна мить!
Куди ж поділа, Степова Еллада,
Варязьку сталь і візантійську мідь?

Від синіх меж до сіверських україн
Широчина нестримано росте,
Мов на бандурі велетенській грає
Співучим вітром припонтійський степ.

Гарячий день розлив пекуче злото
І сам втопивсь у сонячнім меду,
Й крізь спокій цей єдина летіється нота —
Блаженних бджіл в вишневому саду.

Лиш чорними очима хитрих вікон
Всміхнуться молодичами хати, —
І знову степ пестить мої повіки,
І знову скитські баби і хрести.

Лиш, як крізь сон, майнуть крилаті вії
І ніч очей з-під п’явок гострих брів, —
І знову — степ. Лиш де-не-де замріє
Архіпелаг поснутих хуторів.

Дзвенить вода. Це він, це він синіє
Балада хвиль — Дніпро. І на горі
Спить Київ — Степова Александрія
Під злотом царгородських мозаїк.

Там обертав в державну бронзу владно
Це мудре злото — кремезний варяг,
І звідтіля ж воно текло безладно
Під ноги орд — на кочовничий шлях.

Гриміли десь козацькі литаври,
Вони несли не раз залізний дар, —
Він в холодку ж спочив у темній Лаврі,
Від мудрості знесилений Влада.

(А ти недовго гаялась в тривозі:
Сарматських уст — отруйний, п’яний мед
Ти віддала татарину в знеможі,
І чув твій сміх батиевий намет).

І далі, там, де берег Кіммерії
Підніс коринтські обриси колон,

і людських чеснот. Тут інші барви й звуки, інший пафос.

Самоцитатія: “Писав Маланюк про варягів і в статтях, полемізував з Грушевським, і зрозуміло чому. Грушевський не був прихильником теорії про основоположну роль норманів у державничькому устрої старої Русі.

Маланюк виставляв козири, які неодноразово виставлялися і до нього: державний герб Володимира і Ярослава — тризуб — був і в Данії, національні кольори спільні зі шведськими тощо.

Із пієтетом говорив про Святослава Завойовника, але зауважував при тому, що його варязька гонитва, його енергія так і не втілилися в конкретні форми: “брак Риму” проявився і тут”.

Для Маланюка й козацтво — це вияв того ж варязтва, але прийшло воно не з чужини, а зродилося “з лона обезголовленого національного тулуба”.

Іноді варязький мотив виникає в несподіваному контексті, де історичний план зміщується, а час втрачає конкретні обриси — минуле пластично обертається на сучасне. Такі два вірші з триптиха “Варязька весна”.

Вона — скандинавка.
Вході її — вітер фіорду,
Вона — від варягів,
що ними збудилася Русь.
І крок її — криця.
І рух її — вірний і гордий.
І в погляді синім
пізнав я відвічну сестру.

Як лижви співають! Як
рдіють трояндами лица!
Як гостро, як струнко
дзвенить в її постаті Гріз!
В широких очах її крига
північна іскриться,
А в розрізі уст —
малинової радості крик.

Тут поет навіть інтонаційно інший.

І в циклі “Варяги”, й у “Варязькій баладі” як антитеза варязтву виникає усе той же нависний поетові “дух степу” (В. Липинський). Цебто дух руїни, кочових орд, свавільної Азії. Паралельно цей мотив переслідуватиме автора упродовж усього життя і матеріалізується в образі чорної Еллади, Еллади скитської, татарської, монгольської.

Цю Елладу він люто тавруватиме до останнього дня. Витворена ним замолоду концепція стала міхом для роздмухування того вогню, у якому він виплавляв метал своєї “мілітарної стилістики”. Ольжич прозірливо зауважив, що він, Маланюк, історіософське підніс до рівня найінтимнішого.

Що це так, а не інакше, підтвердив і сам поет, звертаючись до себе:

І серцем воював ти,
І серцем думав, і лише воно
Було джерелом сил...

Як істинний кордоцентрист, він не тільки проклинав, а й благав прощення. Хоч і був свідомий того, що:

Мій ямб задиханий,
моє горіння гнівне —
Намарне. Все дарма: не зрушу...

Шокова терапія щодо “напівмертвого народу” не спрацювала й на перспективу. Хронічні хвороби, поіменно названі поетом, як з’ясувалося, невиліковні. Життя і творчість Євгена Маланюка не здобули того розголосу, на яке заслуговують.

На вечір у Києві, присвячений 100-річчю поета, не з’явився жоден із чоловік держави. Кучма та його найближче оточення пішли на концерт Кобзона.

Підтвердилося сказане Грушевським: “Біда України в тому, що нею правлять ті, кому вона не потрібна”.

Та хіба зусилля благородного гідальго Дон-Кихота Ламанчсько-

го втратили в шляхетності від того, що вітряки виявилися незрушними?

Поет яскравої зображувальної сили, Маланюк, як і Бажан, якого він називав романтиком важкого барокового типу, тяжів до “барокових барельєфів”, хоча не тільки до них.

У його особі маємо винятковий характер у царині українського духу. Історіософська лірика Євгена Маланюка — анафема зненавидженому ним малоросійству і виклик історичній долі материзни.

Сучасники!
Хто розбудить зуміє
Глухих і невидючих?

Надривне питання зависло в повітрі. Сучасники промовчали, мовчать і нащадки сучасників. Діагноз найнезручнішого з поетів, хоч як прикро, підтвердився.

Де Херсонес замріяно біліє
І снить солодкий, вічний, синій сон,

Де кам’янисті межі скитських прерій
Врізаються в козацький буйний Понт
Причалом генуезьких кондот’єрів,
Кінцем твоїх бурхливих перепон...

Оттак лежиш — замріяно-безсила,
А сходить ніч — і відьмою вночі
Ти розгортаєш кажанові крила...
І поки по гаях кричать сичі,

По болотах скрегочуть млосні жаби,
Шепоче тьма і стогне в снах Дніпро, —
Летиш страшна й розхристана на шабаш —
Своїх дітей байстручу пити кров...

А з Чигрина й Батурина, в тумані
(Козацьке сонце тільки випливає)
Два гетьмани виходять мертві й п’яні,
І кожен довго плаче і співає.

Один зігха — єдиним зойком: “Тиміш” —
І проклина Виговського всю ніч, —
А другий, — той,
що огрядніш і стриманіш, —
На північ кида блискавками віч.

І чуть: “Чекай, бо ж — жодного респонсу,
Ти, Орлику, — гаряча голова!”...
.....
...Коли ж, коли ж
знайдеш державну бронзу,
Проклятий край, Еллада Степова?!
26—28. VI. 25.

Напис на книзі віршів

Напружений, незламно-гордий,
Залізних імператор строф, —
Веду ці вірші, як когорти,
В обличчя творчих катастроф.
Позаду — збурений Батурин
В похмурих загравах облуд, —
Вони ж металом — morituri¹
Сурмлять майбутньому салют.
Важкі та мускулясті стопи
Пруживий одбивають ямб, —
Це дійсности, а не утопій
Згучить громовий дифірабл.
Ось — блиском — булаву гранчасту
Скеровую лише вперед:
Це ще не лет, але вже наступ,
Та він завису роздере.
Шматками розпадеться морок,
І ти, нащадче мій, збагнеш,
Як кризь тисячолітній порох
Розгорнеться простір без меж.
Збагнеш оце, чим серце билось,
Яких цей звір нагледів мет,
Чому стилетом був мій стилос
І стилосом бував стилет.

4.I.1925

¹ Роковані на смерть (латин.)

Співає степ. Ширяє вітер древній.
Свистить стрілою половецький простір,

Мов тіні, надбігають печеніги,
І в сутінках не видно, хто владає —
Чи князь, чи каган, хан чи базилевс.

І прокрадалися дикі люті таті
Від багон і борів Гіпербореї,
Де мокла чудь, морочила мордва
І мерла меря, скорчена й нелюдська.
І з нещадним акаючим криком
На Київ накидалась хижа згряя,
Ламаючи колони, мозаїки,
Підпалюючи палаци і храми,
Розтоптуючи черепки від ваз
І черепи людей в криваву кашу.

Мов помста тьми, багряними очима
Вишукували ще що можна знищить
І били кистенями в груди жен,
І немовлят об камінь розбивали.

І от, в трупарню обернувши жизнь
І в румовища — храми і садиби,
Помстившись на вищості і ладі,
Із реготом звіриним утікали.
Й по собі залишали бруд і сморід
Між голих стін і пустки цвинтарищ.

Та феніксом із попелу вставав
Господнього Архистратига город,
І на руїнах сходило життя.

...І от зловісний птах уже віщує,
І хмари розростаються півколом,
І з чорних хмар нестримно суне й суне
Тисячостопий тупіт орд Батия
Та нестерпимий скрип татарських гарб.
Спалахують смолисті маяки, —
Вогненна вість з могили до могили
Біжить назустріч стежам та бекетам.

І варта з мурів міста гострим зором
Сведить навалою набряклу даль.
Все ближче гул.

Гидке, короткочоле,
Немов черва голодна — ненажерне,
Нестримне, як отара пацюків...

Все ближче гул... Історія смеркає.
Над Диким Полем залягає ніч.

Cara

Від бурі, від фіордів,
від хмурих смерекових бобрів,
Від скель непохитних,
що встали над яростю хвиль,
Несуть вони силу,
закуту в окрилений порив,
І пнуться вітрила,
й лопочуть важкі короги.

Звідтіль, де бігун¹
магнетично стискає півкулю,
Їх міць досягла розперезаного рівника².
Це їм, що пускають у звіра нехибну кулю,
Кричева ніколи ще не затремтіла рука.

Тут — жінка безсила —
земля розімліла від спраги,
Розкривши чорнозем
в розпусній нестямі для всіх...
Та буря сурмиць.
Чую — йдете, грядете, варяги,
Обняти, стиснути
і витиснуть форму красі.

Й зачнеться ізнову
від муки родильного крику.
З-під ржі тисячліття
залізом держава зросте,
І Рюрик країну
ще раз нарече — “Гардаріка”,
І Ельгу, й Олега впізнають і море, і степ.

1929

¹ Полюс
² Екватор

Знаю — медом сонця, ой, Ладо,
В твоїм древнім тілі — весна.
О, моя Степова Еллада,
Ти й тепер антично-ясна.

А між нами простір — ураганом.
Хоч вдихнуть, хоч узріть тебе де б...
Половецьким, хижацьким ханом
Полонив тебе синій степ.

Десть там квітнеш вишневим цвітом,
Десть зігхаєш в веснянім чаду.
А мені ти — блакитним мітом
В золотім полудневім меду, —

А мені ти — фата-моргана
На пісках емігрантських Сахар —
Ти, красо землі несказання,
Нам, немудрим — даремний дар!

4.VI.25

Пам’яті дружини моєї
Богумили з Савицьких
4.XI.1963

1933

Ave Caesar, сліпучий серпне,
Августійший владарю літ!
Солодош пізніх очовів терпне,
Сяйво твоє все більш нестерпне
Для майже осліпленої землі.

Ave Caesar, ще день твій сяє
В колонаді гаїв, на форумі нив,
Рим твій бездонна блакить просякає,
Він в ній розчинається і зникає,
І видовом легким вливається в світ.

Ave Caesar, застиг на троні,
Ти — вже статуя, мармур, міт,
І тільки сонце грає в короні,
І тільки блакиттю посріблено скроні,
Спалені вітром літ.

9.X.59

Акації цвітуть —
п’янкий мадярський квіте —
О амбро пристрасті солодкої, як мста!
Акації цвітуть. І п’яний душний вітер —
Пекучим подихом розхилило уста.

Акації шумлять — і де втекти? сховатись?
Вся вулиця в цвіту. Вся вулиця, як сад.
В цій бурі пелюстків розкішно умирати,
Пить смерті й пристрасті пекучий аромат.

1927. (Пам’яті Йолани Кардош).

Аще забуду тебе, Ієрусалиме...

Олені Телізі

Вже вересень в лункій блакиті тане,
Вже багрянє мантия садів,
А нам згадалися київські каштани,
Бездонне небо і дніпровий спів.

Прозор. Акварелеві оболоні.
Сирена пароплава із Черкас.
(У день такий я стрів навіки Вас,
І ось все ті ж і очі, і долоні).

Таке своє, незнищено родиме...
Розлука не згасила зір і слух.
Як і колись, великий Володимир
Благословляє древній виднокруг.

Ген на дзвіниці золотіє митра,
Спливає день, як миро на чолі,
Молитвою безбуряного вітру,
Любов’ю — сонцем грішної — землі.

Стіна ж стоїть камінням нерушимим,
Роззоряне склепіння несучи.
На варті там — крилаті серафими
Й Архистратиг, опертий мечі.

1937

Земна Мадонна

Як іонійська колона,
Рожевіє дівочий сніг,
Ховаючи опуклість лона
В лілеях рук, в лілеях ніг.

Єдина! Не ображу зором
Двійник Мадонни на землі.
Ось пурпуром: Цитери — сором
І на шоках і на чолі.

І б’ється кров в блакитних венах,
Як птах під вітром весняним.
В яких готичних каніслях
Навіки виспівати гімн?!

Там — Пріснодівою — Мадонна,
Тут, на землі, зорієш — ти,
Що в пурпуровій мушлі лона
Ховаєш перлу чистоти.

Оновлена Пересопниця

Лілія РИБЕНКО

1996 року, коли на Рівненщині відбувалося Міжнародне Шевченківське свято “В сім’ї вільній, новій”, його учасники побували в селі Пересопниця, де на той час з ініціативи письменника Євгена Шморгуна було встановлено пам’ятник українській Першопісній — Пересопницькому Євангелію, на якому присягають українські президенти. Тоді ж керівництво Спілки вирішило щороку 22 травня в рамках шевченківського свята запровадити урочистості і в Пересопниці. До того ж, саме цього дня, на літнього Миколи, у селі храмове свято.

Тож відтоді традиційно цього дня у знамените село, а колись княже місто, приїждять письменники, просвітяни, освітяни, учні, всі охочі.

У серпні минулого року на державному рівні відзначалося 450-річчя написання Пересопницького Євангелія, у зв’язку з чим було споруджено культурно-археологічний центр “Пересопниця”, а також зробили нарешті гарну дорогу до села, провели газ. Тож Пересопниця змінилася неспівнянно.

Учасники свята передовсім відвідали музей, розміщений у величній новозведеній споруді. Головний експонат музею — Пересопницьке Євангеліє (його точна копія); про нього розповіла екскурсовод Юлія Бондючна — поетеса, а віднедавна заступ-

ник директора з наукової роботи Центру “Пересопниця”. Воістину містичні пригоди пов’язані з таємничими зникненнями нашої святині й несподіваними її з’явами вже в інших місцях, зрештою вона потрапила до гетьмана Івана Мазепи, який передав книгу Переяславській єпархії. Особливо знакова та мить, коли Євангелія торкнулися руки Тараса Шевченка.

*Чув, а чи ні Тарас передзвін,
Вісник грядущої слави:
Стануть Євангеліє і він
Символами держави.*

Це було 1845 року у бібліотеці Переяславської семінарії, перед тим, як Кобзар вирушив на Волинь виконувати завдання у складі Київської археографічної комісії. Головне завдання комісії — віднайдження та вивчення пам’яток “руської старовини”. Символічно, що свою офіційну роботу в комісії Шевченко почав з вивчення Пересопницького Євангелія, і в археографічних нотатках залишив такий запис: “В скромній семінарській бібліотеці храниться два Євангелія, писані на пергамені изяшними славянськими буквами, чернилом и киноварью, — с прекрасными разноцветными рисунками по золоту. Второе Євангеліє, также на пергамені, изяшнее и роскошнее первого, писано мало-российским наречієм (1556) года, с надписью на краях первых листов...” Далі наводився дарчий запис гетьмана Івана Мазепи.

Після екскурсії учасники свята пішли до пам’ятника Пересопницькому Євангелію, де й відбулися урочистості. Вони розпочалися зі служби, яку відправив архієпископ Рівненський і Острозький Іларіон у співслужінні з іншими священиками, серед яких був і настоятель Свято-Миколаївської церкви села Пересопниця отець Петро Шмига. По закінченні служби з вітальним словом виступили сільський голова Роман Іванчук, начальник управління освіти, науки і туризму Іван Ветров, голова Рівненської обласної організації Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка Світлана Ніколіна.

Від письменницької громади виступив відповідальний секретар Національної спілки письменників України Володимир Барна: “Так Бог розпорядився, що нині це маленьке село стає другою столицею, бо саме на тому Пересопницькому Євангелію, яке тут творилося, присягають наші президенти. Ви розумієте, яка місія цього села, яка відповідальність ваша вже не просто перед людьми, перед собою, а й перед Україною. Бо Пересопницьке Євангеліє — друга книга після Конституції, яка є знаковою для очільників держави. Я всіх сердечно вітаю від Національної спілки письменників України, дивлюся вам у вічі і тішусь, що в цю благословенну днину можемо поради́ти за Україну, за Пересопницю. Адже зараз Пересопниця стає тим духовним центром, який притягуватиме український люд і зарубіжжя, вона — наша духовна Мекка. Слава Пересопницькому Євангелію, яке народилося тут, яке дало нам духовний стрижень на всю нашу українську будучину!”

Родзинкою свята уже впродовж багатьох років є вручення альманахів “Проріст” переможцям обласного літературного конкурсу серед школярів “Перло многоцінне”, ідейною натхненницею якого була просвітянка Наталя Савчук. Нині конкурсом опікуються обласне управління освіти, письменники, просвітяни. Цього дня незмінний голова журі, письменник, лауреат літературної премії імені Лесі Українки Євген Шморгун урочисто оголошує тих, чий твір по праву увійшов до “Проросту”, і дарує їм по п’ять альманахів.

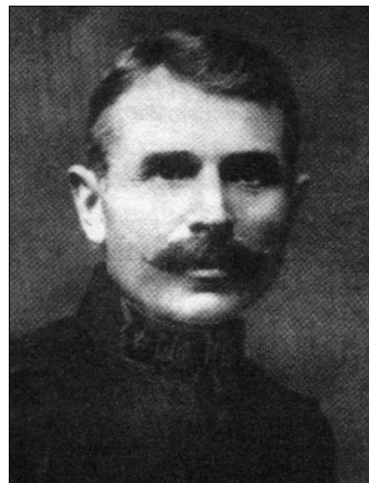
Урочистості завершили виступи поетес Любові Пшеничної, Юлії Бондючної, Юлії Костюк-Вич, Валентини Люліч, які прочитали свої нові вірші.

На честь генерала Армії УНР

Павло ПОДОБЄД

У селі Соколівка Жашківського району Черкаської області з’явилася площа імені Гаврила Базильського. Відповідне рішення ухвалила сільська рада.

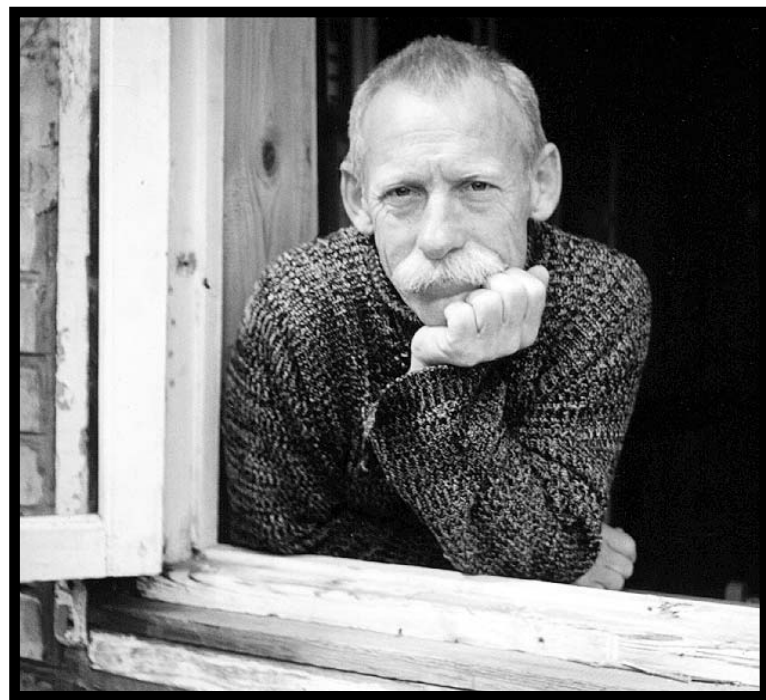
Із пропозицією вшанувати генерала-хорунжого Армії УНР до сільської ради звернулася благодійна ініціатива “Героїка”. “У своєму зверненні ми обґрунтували потребу вшанувати видатного односельця. На нашу думку, ім’я українського генерала має прикрашати площу або вулицю в самому центрі села. У такий спосіб сільська громада виявляє повагу до тих, хто осятив свободу України власною кров’ю. Площа ім. Гаврила Базильського, на якій розташована сільська рада, нагадуватиме наступним поколінням депутатів, завдяки кому над будівлею ради майорить жовто-блакитний пра-

пор”, — зазначили представники “Героїки”.

Також своїм рішенням Соколівська сільська рада постановила спорудити в центрі села пам’ятний знак на честь генерала-хорунжого Армії УНР Гаврила Базильського.

Незабутній

Національна спілка письменників України та Київська організація НСПУ глибоко сумують з приводу передчасної смерті відомого українського поета, критика, перекладача, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка, лауреата літературної премії ім. В. Сосяри Леоніда Талалаєва.

Леонід Миколайович Талалай народився 11 листопада 1941 року в селі Савинці Савинського району на Харківщині. Працював теслею, муляром, водночас навчався. Закінчив школу робітничої молоді. Служив в армії в Білорусі та Казахстані в ракетних військах, де зазнав опромінення, довго й тяжко хворів. Закінчив Літературний інститут ім. Максима Горького та Вищі літературні курси в Москві. Був членом Ради та Президії НСПУ.

Збірки поезій “Журавлиний леміш”, “Вітрила тривоги”, “Осіньні гнізда”, “Не зупиняйся, мить!”, “Допоки твій час”, “Високе багаття”, “Глибокий сад”, “Наодинці зі світом”, “Луна озвалась на ім’я”, “Така пора”, “Крилом по землі”, “Потік води живої”, “Неурахований час”, “Безпритульна течія” збагатили

українську поезію неповторним голосом Леоніда Талалаєва. Його численні літературно-критичні виступи у ЗМІ, літературних часописах відзначалися високою професійною майстерністю та філософською глибиною.

Твори Л. М. Талалаєва перекладалися хорватською, російською та багатьма мовами країн СНД.

Усі, хто хоч раз зустрічався з Леонідом Талалаєм, пам’ятають його товариську вдачу, його до тепле, живе слово.

Пам’ять про Леоніда Миколайовича Талалаєва буде вічно жити в серцях його рідних і друзів, побратимів по перу, в серцях великої читацької аудиторії шанувальників української поезії.

Центральне правління ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка, Видавничий центр “Просвіта”, Редакція “Слова Просвіти” розділяють горе рідних і близьких Леоніда Миколайовича ТАЛАЛАЄВА. Його добірне слово назавжди збереже українська поезія, щиро вдачу запам’ятають наші серця, його письменницьке ім’я не забудуть нащадки. Вічна йому пам’ять!

Біля старого фортепіано...

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

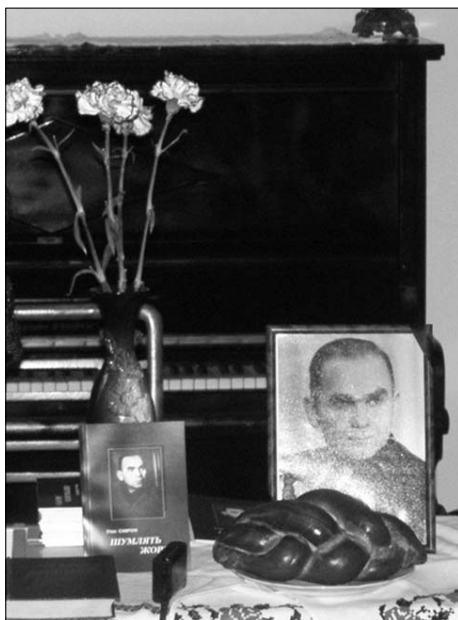
У Рівному зберігся 120-річний музичний інструмент, звуки якого окрилювали серця багатьох українських митців. На ньому в 40-х роках минулого століття грали такі відомі письменники, як номінант на Нобелівську премію Улас Самчук і голова Спілки українських письменників Олена Теліга. Йдеться про раритетне фортепіано фірми “Арнольд Фібігер”.

Тривалий час воно зберігалося у помешканні, де 1942—1943 рр. квартирував Улас Самчук, а при започаткуванні у Рівному Літературного музею Самчука саме цьому закладу дісталася як пода-

рунок від нащадків господаря того помешкання.

Не втратило фортепіано свого чистого голосу й нині. Більше того, стало своєрідною основою для зародження музично-мистецького салону “Біля старого фортепіано”.

На першому творчому вечорі звучали українські романси, народні пісні у виконанні рівненської співачки, заслуженого діяча культури України Галини Швидків. За задумом організаторів, салон діятиме у формі творчих вечорів — із музикою, поезіями, мистецькими дискусіями під акомпанемент старого піаніно.

Емма БАБЧУК,
заслужений журналіст України

Гортаю “віяло” сторінок, перебігаю очима заголовки, зачудовуюся кількістю вміщених на сторінках фотографій і якісним (що одразу кидається у вічі) художнім оформленням і розумію, що не відкладу книгу. Поки не прочитаю. Ага, ось іще одна “зачіпка” для небайдужих — прочитую з останньої сторінки обкладинки: “Усі без винятку школярі і студенти СРСР знали, хто такий Сергій Лазо. Знали його як “героя громадянської війни”, якого спалили в топці паротяга білогвардійці. Сергія Лазо було гідно вшановано... його іменем названо села і міста, вулиці та площі в півсотні міст і сіл, а також райони, перевал, теплохід. Про нього написано книжки, знято фільми, створено оперу, на його честь складали пісні, випускали марки та листівки.

Чи школярі та студенти України знають, хто такий Михайло Гаврилко? Чи знають про нього історики, мистецтвознавці, професори, академіки, генерали, журналісти чи народні депутати України? Мабуть, уперше чують. А це ж видатний наш скульптор, художник, поет, вояк, якого 1920 року спалили в топці локомотива червоноармійці...”

Цей авторський докір нам, нині сущим у незалежній Україні, боляче шмагає по душі: а що ми, справді, знаємо про своє минуле, про своїх-таки, а не нав’язаних радянською школою героїв? Певно ж, Роман Коваль не ставить нам у вину ці прогалини у знаннях — він дає свідчення для Суду Історії, що відбувається нині, попри все, хоче хтось цього чи ні. Завдяки своєму великому досвіду, умінню працювати з архівними матеріалами, завдяки розумінню суспільно-політичних процесів, у яких вигранювалася наша українська доля, **Роман Коваль стає вістовим Історії, зв’язківцем між поколіннями борців за волю України і нами, сьогоднішніми, та й прийдешніми також.** Бо не повинна перериватись естафета людської пам’яті, якщо хочемо стати справді державним народом, свідомим своєї місії, свого призначення на цій землі. “Може, найважливішим з наших завдань як національної спільноти було, є і буде пізнати себе”, — сказав свого часу український поет Євген Маланюк. Це завдання не втратило своєї актуальності й сьогодні. І хтось мусить виносити ті джерела самопізнання нашого з відкритих нині сховищ, здуваючи з них пил заборон і забуття.

Роману Ковалю це дано, навіть велено: іди, шукай і знаходь! Історія Визвольної боротьби українського народу першої половини ХХ століття — найбільш утаємниченої, суперечливої і жорстокої доби змагань за державність України беззастережно відкриває йому свої героїчні сторінки. А він, як невтомна бджола, працює: пише, видає книгу за книгою, щедро ділиться з нами своїми знахідками. Як радіожурналістка, згадаю насамперед напрочуд цікаві радіопередачі Романа Ковалю: “Холодний Яр”, “Отамани гайдамацького краю”, “Кубанська Україна”, “Історія, яка не завершується”. Назвою однієї з його книг — “Багрянні жнива Української революції” — можна означити загальну тематику всієї його дослідницької роботи, що стосується цього періоду нашої історії.

Уже близько 30 книг написано і видано. Серед них “Отаман святих і страшних”, “І нарекли його отаманом Орлом”, “Коли кулі співали. Отамани Холодного Яру і Чорного лісу”, “Отаман Зелений”, “Операція “Заповіт”, — усіх не назву. А ще ж понад 20 книг видрукував як співавтор чи упорядник або редактор. Додайте сюди ще й понад 1500 публікацій у газетах, часописах, альманахах, історичних календарях і написаних ним сценарії до 7 документальних кінофільмів — і подивується працездатності Романа Ковалю, невтомному ентузіастові, що кличе його на такі, якщо хо-

чете, творчі подвиги. І ось одна з найновіших книг цього потужного автора: “Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею”, що так вразила мене. (Та й хіба тільки мене?) У ній — не лише трагічна доля талановитого Митця в інтер’єрі епохи, а й строго документальне літописання суспільно-політичних подій і явищ, за яких він формувався, діяв і боровся. “Це книга про українського героя. Кажу це без пафосу, без перебільшення. Це констатація, — пише сам автор. — У час СРСР на це ім’я було накладене табу і навіть у діаспорній “Енциклопедії українознавства” Михайлові Гаврилку приділено менше півсотні слів — попри значний його мистецький спадок і заслуги в боротьбі за волю України”. І вже у 1990-ті роки, коли розпочалося активне повернення імен заборонених діячів української культури, першу згадку про Михайла Гаврилка опублікував полтавський мистецтвознавець Віталій Ханко (вони ж земляки!). Цілковито розвіяти темну хмару навколо цієї славетної постаті взявся з притаманним йому чуттям справді значимого і Роман Коваль. Про те, скільки праці довелося йому докласти, свідчать списки опрацьованих архівних джерел — і вітчизняних, і зарубіжних.

“Моя книга, сподіваюсь, викличе гордість і радість, що в нашій історії був такий козак, воїн-мистець, титан-правдоборець, а ще тепла і чуйна людина, яка все життя прожила у згоді із собою, — пише Роман Коваль. — Завойовники намагалися вкрати в нас пам’ять про нього, вірного Шевченкового сина і гордого онука Святослава: нищили його пам’ятники, спалили не тільки малюнки, а і його самого. Але сліди оживають. Гаврилко повернувся з вогню!”

А я додаю: “І повернув нам його передовсім саме пан Роман — автор цієї чудової книги-альбому”.

Спробую окреслити основні моменти з короткого, але такого полум’яного життя героя.

Народився Михайло Гаврилко 5 вересня 1882 року на хуторі Свинківка Рунівщинської волості Полтавського повіту Полтавської губернії в старокозацькій родині. Здобув освіту у Миргородській художньо-промисловій школі ім. М. Гоголя. Улобленим учителем був славетний Опанас Сластьон — “чудовий ілюстратор, бездоганний рисувальник і тонкий знавець козацького побуту”, як казав про нього Ілля Репін. Саме він познайомив своїх учнів з повним, без купюр, “Кобзарем” Тараса Шевченка, виданим у Празі. “І боязно, і радісно було нам читати цю огненну книгу. Як ми ховалися з нею, як переховували її. І тільки в найтіснішому гуртку, з усякою конспірацією, майже пошепки, читали її, вичували і дещо співали з неї”, — згадував

«Прочитаймо»

Беру до рук ошатну, розкішно видану нову книгу Романа Ковалю “Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею. Історичний нарис”. Із обкладинки дивиться гострим проникливим поглядом просто мені в душу вродливий, із мужнім вольовим обличчям чоловік у гарній вишитій сорочці. Потрапляю в магію цього погляду і швидше хочу дізнатися, ХТО він — цей невідомий мені герой нової книги невідомого дослідника нашої багатостраждальної української історії ХХ століття? Читаю далі: “Бібліотека Історичного клубу “Холодний Яр”. Серія “Отаманія ХХ століття”. Видано у Вінниці на ДП “Державна картографічна фабрика” 2011 року.

Сластьон. Під його впливом Шевченкіана стала провідною темою життя і творчості Михайла Гаврилка.

Але бути прихильником Шевченка і не боротися проти царату могла тільки нешира людина, зауважує автор. Тож юнак з головою кинувся у вир революційної боротьби, взявши на карб гасло Миколи Міхновського “Одна, єдина, нероздільна, вільна самостійна Україна від Карпат аж по Кавказ”.

1904 року Михайло як кращий із малювання і скульптури одержує державну стипендію для продовження навчання у Санкт-Петербурзькій центральній школі технічного малювання барона Штігліца. Але й там гарячий, запальний козацький нащадок увійшов до нелегального товариства українських студентів, щоб “боротися за відлучення України від Росії”. Потрапив до в’язниці, був звільнений з “вовчим білетом” і тавром неблагонадійності. Не мав спокою хлопець і на Батьківщині, де провадив революційну агітацію, брав участь у селянських і молодіжних заворушеннях. Поширював і перевозив зі Львова і Чернівців нелегальну літературу для Революційної української партії.

“Одісея революціонера була повна пригод, трусів, арештів, з яких він різними способами викручувався”, — пише Роман Коваль. Свої тривоги і переживання Михайло виливав у віршах.

Мене вже третє душогуби

В холодні мурі завдали.

Душа болить... А серце тліє,

Горить гаряча кров моя

Жагою помсти...

Вірші увійшли пізніше до його поетичної збірки “На румовищах”, виданої 1910 року. (Вона, до речі, теж уміщена в книзі, як і добрий відгук на неї Ігоря Калинця).

Щоб не “загрімити” до Сибіру, Михайло тікає до Австро-Угорщини. Опиняється у Львові. Отримує тут підтримку від Наукового товариства ім. Тараса Шевченка і стипендію від письменниці Наталії Кобринської для продовження навчання у Царській імператорській академії мистецтв у Кракові. На межі століть тут здобували освіту Іван Труш, Олекса Новаківський, Осип Курилас, Михайло Бойчук, Микола Бурачок, Осип Сорохтей та інші. Михайло навчається блискуче, одержує постійно відзнаки й нагород на виставках за малюнки та скульптурні композиції. Тут Михайло заприятелював із В’ячеславом Липинським, Богданом Лепким і познайомився з майбутньою своєю дружиною Оленою Гордієвською, двоюрідною сестрою Соломії Крушельницької...

Особливо велику увагу приділяє Роман Коваль у своїй книзі Шевченкіані Михайла Гаврилка, а надто його участі у чотирьох конкурсах на кращий проект пам’ятника Кобзареві у Києві до його 100-літнього ювілею.

“Історія побудови пам’ятника Тарасу Шевченку у Києві — це не тільки історія всезростаючого народного благоговіння перед великим українським поетом, а й історія знущання над його світлою пам’яттю темних сил реакції в царській Росії”, — цитує він мистецтвознавця Андрія Німенка. У журі конкурсів призначалися люди, далекі від розуміння величчя Шевченка, його

го генія. До участі запрошувалися здебільшого чужоземні митці. Точилися безкінечні суперечки щодо місця встановлення пам’ятника у Києві. І все ж Михайло Гаврилко “кидається у бій”. Тамуючи гордість, звернувся по допомогу й до митрополита Андрея Шептицького. Допомогла коштами також львівська “Просвіта”. І вже 15 лютого 1910 р. журі розглянуло Михайлів проект з таким авторським описом: “Т. Шевченко стоїть на п’єдесталі. Три постаті внизу: пробуджена Україна, оточена двома лицарями, провадить далі свій недовіршений історичний похід у чарівну країну грядущої слави і життя. Лицарі її виглядають такими, якими їх ворожі стріли поклали, як здавалось, на вічний сон, але чародій Тарас своїм чудодійним словом воскресив їх, і вони йдуть, вірні “Заповітові” Тарасовому, проложити дорогу Україні”.

Відчуваєте напругу творчої думки? Проект Михайла був відзначений другою премією, але це не було перемогою. Жорстока критика і нападки (часто від своїх-таки українських інтелігентів) не зламали Гаврилка: він узяв участь у другому конкурсі, де здобув третю премію. Скільки словесних баталій точилося навколо проєктів пам’ятника “мазепинцю і бунтареві” в пресі — і як сміливо й пристрасно відбивався від “хулителів пророка” Михайло Гаврилко!

Наприкінці 1912 року він пише до друга: “Надходить конкурс в третій раз на пам’ятник Т. Шевченкові. Б’ю в останній раз в мої струни-нерви. Підпалюю і роздуваю невгасимий вулкан — моє серце. Гострю свого меч-кладенця — розум, щоб ударити гостро і влучно по ворожих головах і грудях. І з тим-то вогнем, ударом і музикою хочу викликати з тайного неладу і темної безвісти постать мною убожественого, ніжнього, як дитина, і грізного, як гроза Перунова, батька Тараса”.

Але і цей конкурс журі провалило: влада й не збиралася споруджувати пам’ятник “занадто революційному поетові”. Про це свідчив і четвертий конкурс, іменний, міжнародний, до якого запросили єдиного українця — Михайла Гаврилка.

На жаль, переміг у цьому конкурсі італієць Антоніо Шіортіно, далекий від розуміння Тараса Шевченка. Його Шевченко нікому не загрожував, ні до чого не закликав, ні до кого не промовляв. Образа і глум над пам’яттю поета-художника! — відзначав художник Василь Кричевський. Ідея встановлення пам’ятника Кобзареві так і не була реалізована, а 5 лютого 1914 р. міністр внутрішніх справ Російської імперії видав циркуляр з вимогою “заборонити прилюдне вшанування пам’яті поета”. Влада конфіскувала накладі “Кобзаря”, видрукувані до ювілею, а могилу Тараса у Каневі обсадила поліцією.

Відвів душу Михайло Гаврилко, коли виготовляв пам’ятник до ювілею Шевченка на Буковині, у Кіцманській гімназії, де панував український дух. Погруддя поета було виконане коштом учнів та вчителів гімназії. А журнал “Сяйво” повідомляв, що “бюст п. Гаврилкові удався в такій мірі, що він одержав замовлення на повторення цієї праці і тому одлив її із штучного каменя в числі кількох примірників”.

Свою майстерність скульптор встиг удосконалити в Парижі в студії Вільної

тую славу...»

художньої академії “Гранд Шом’єр” на Монпарнасі — у відомого скульптора Еміля Бурделя.

По всій Галичині й Буковині розійшлися медальйони з портретами Кобзаря, що їх наполегливо карбував у гіпсі й металі Михайло для народу. Був переконаний, що “Шевченко має як огненний маяк стояти над землею українською, розбиваючи пітьму, ведучи народ за собою до сонця нашої народної долі”.

Можливо, задовго розповідаю я вам, шановні читачі, про Шевченкову сторінку у творчості Михайла Гаврилка. Але в цьому “винен” сам Роман Коваль, що зібрав такі цікаві та цінні матеріали з його творчої біографії. Поринаєш в атмосферу боротьби, протистоянь і прагнень мистців прорвати сіті заборон навколо імені Кобзаря — і розумієш, чому кожна спроба українців відстояти своє, найдорожче, завжди викликала у влади таку жорстку реакцію і... страх.

Національне пробудження до українства ніколи не приходило легкою дорогою. Але бажання жити у своїй державі вже заволіло умами інтелігенції і молоді, яка гуртувалася навколо неї у “Січах” і “Соколах” напередодні Першої світової війни. До багатьох прийшло усвідомлення, кажучи словами Михайла Грушевського, що “тільки тоді, коли... послужити створенню Великої України стане найвищим і найбільшим щастям для кожного свідомого українського громадянина по щирості і по совісті, — тоді тільки збудеться ся Велика Україна, і український народ зможе сказати перед світом, що він послужив загальному ділу людства”.

Саме з такими переконаннями вийшли на арену політичної і збройної боротьби за Українську державу Українські Січові стрільці. “Коли вони вперше пройшли чіткими колонами вулицями Львова — під час маніфестації, присвяченої 100-літтю Тараса Шевченка — і почалася переломна епоха в думках галицьких українців, поставивши їх перед фактом невідкличної збройної боротьби за власну державність. Усі мусіли тепер зрозуміти, що епоха фразеології на Шевченківських концертах минулася, що тільки маршируючі сотні озброєних стрільців здійснять слова Шевченкового “Заповіту”. Всі відчували, що зближається рокова хвиля розправи з Москвою”, — писав свідок цих подій Степан Ріпецький.

Михайло Гаврилко взявся “творити збройну силу проти осоружного самодержавства”. Разом з Володимиром Старосольським, Оленою Степанів та Іваном Чмолюю увійшов до мобілізаційного комітету, що об’єднав січові товариства. Почав свою службу Україні у першій бойовій сотні, що дістала назву “залізної”.

Роман Коваль подає нам справжню енциклопедію діяльності УСС — з іменами, описами боїв, поразок і перемог. Ми дізнаємося про участь Гаврилка в Союзі визволення України, де об’єдналися українські емігранти з Російської імперії на чолі з Дмитром Донцовим, Миколою Залізняком та Андрієм Жуком. На боротьбу з Росією організатори планували залучити “найпалкіші серця найкращих синів України” і Шевченковим словом будити в них оспалі серця. Михайла посилають проводити просвітницьку роботу у таборі для полонених російської армії в австрійському місті Фрайштадт, аби переконати їх у необхідності спільними зусиллями боротися за вільну Україну. Він читав полоненим твори Шевченка, Глібова, Руданського, читав лекції з історії України, шукав свідомих земляків своїх зі східних теренів і гуртував їх у лави однодумців. Невдовзі в таборі завирувало українське життя: хор, драмгурток, читальня, зазвучала українська мова.

А в боях на фронті чотар Гаврилко був взірцем відваги й сміливості.

Але його здібності агітатора і пропагандиста були більш потрібні для іншої важливої справи. Під час літнього наступу 1915 року німецькі та австро-угорські війська зайняли Львів, Холм, Володимир-Волинський, Ковель, Луцьк та інші українські міста. Союз визволення України вітав ці перемоги, маючи на меті звільнення з-під російської окупації українських земель на схід від річки Буг зі столицею Києвом. Волинь була практично спустошена російським військом... Австро-угорська влада дозволила на цих теренах діяльність комісаріатів СВУ — і робота закипіла.

“Українські січові стрільці пішли з українським словом на волинські села, проповідуючи живу українську визвольну ідею, будили народ, освідомлювали його, ширили українське друковане слово, часописи, книги, закладали товариства, хори, бібліотеки, а в кінці приступили до того найбільшого діла — до виховання нового, свідомого покоління, через закладення і введення широкої сітки українських шкіл.

Діяльність УСС по селах Волині — це найкраща, може, сторінка в історії стрілецтва. І одним з авторів цієї сторінки був полтавський козак Михайло Гаврилко”, — пише Роман Коваль.

Коли я читала книгу, все спало на думку: “А кажуть, що один у полі не воїн!” Воїн, ще й який! Коли в нього гаряче серце, що прагне добра своєму народові! За рік Січові стрільці відкрили на Волині понад 150 українських народних шкіл, забезпечили їх українськими книгами і вчителями, хоч у деяких школах було по 8—10 учнів! І знову подумалося: “У роки такої розрухи, неволі і боротьби про майбутнє думали більше, ніж тепер, у вільній Україні, де “табачники” правлять бал і закривають малочисельні сільські школи,

бо їм, бачте, потрібна “оптимізація”, а не “українізація”.

Немає у вас, панове, таких, як Михайло Гаврилко!

Не втримаюсь, аби не процитувати один сердитий Михайлів лист до президії СВУ: “Я ж вам говорив багато разів, що давайте нам історію України, а ви в своїх видавництвах всім займаєтесь, тільки не тим, що треба. Чом нема книжечок про Хмельницького, князя Святослава, про Мазепу, Виговського, Антона Головатого, а все видає якісь галилейські, хитро-мудроплетені, недоступні народові “публікації”.

Видайте яку сотню тисяч історії України! Коли тільки кожний примірник буде прочитаний, то й то величезний успіх. Я рішуче домагаюся від вас цього!” Чи розуміє цю і нині злосудну потребу народу сьогоднішній міністр освіти, пропонуючи замінити “Історію України” будь-чим у школі? Риторичне запитання. На нього дасть, я певна, грізну відповідь сама Історія...

Не була прихильною до Михайла Гаврилка його доля. Випробувань подарувала, як кажуть, “по зав’язку”. Але цей великий

патріот, справжній син свого народу ніколи не думав про себе. Мріяв малювати, творити скульптурні образи українських борців. Та козацька вольниця, що нуртувала в його гарячій крові, кинула його у вир боротьби: поміняв стек мистця на шаблю, яка шербила у багатьох січах об ворожі голови. Одружився з коханою, але так недовго були вони разом: обов’язок кликав у бойову стрілецьку сурма. З великою надією брав участь у формуванні військ УНР. Вишколював новобранців для українського війська, був командиром зв’язку 3-го полку Першої козацько-стрілецької дивізії.

І навіть тоді, коли вже “був за крок до своєї мрії стати викладачем Миргородського художньо-промислового інституту на рідній Полтавщині, сам зруйнував її, узявши участь у повстанні проти гетьмана Павла Скоропадського”, — резюмує автор.

Якими тільки крутоярами не ходила наша історія! Мрія про Самостійну Україну віддалялася — більшовики тероризували села, нав’язуючи люту московську владу.

Роман Коваль мовою документів розповідає про грізні селянські повстання, про діяльність численних загонів захисників свого права бути господарями на своїй землі. Ось текст листівки, вміщеної на сторінках книги: “Брати мої рідні! Батьки мої любі! Повстаньте! Годі спати, годі гинути під ярмом комуні! Геть комуну! Геть ярмо людське! Пляньте сміливо у вічі смерті! Не дайте загинути всім вільним українцям, не дайте пропасти з голодної смерті! Станьте стіною і не пустіть до себе палачів, які п’ють з нас кров хуже вампірів. Брате мій! Батьку мій рідний! Стань на боротьбу! Рідний наш брат і син допоможе нам. Поможі і Бог, допоможіть і ви!”

Разом з однодумцями Гаврилко створив Полтавський губернський повстанський комітет. Розшукав загін Федора Вовка, що мав дві сотні озброєних козаків, і умовив об’єднатися з іншими загонами для боротьби з більшовиками. Ця боротьба, як відомо, закінчилася поразкою. Чекісти арештували ватажків та багатьох учасників і засудили до розстрілу.

Михайло “загинув у печі локомотива, куди його вкинули большевики живим”, — стверджував його брат Степан.

“Трагедія сталася восени 1920 року. Ця смерть у печі локомотива на полтавському вокзалі була одним із жаклих наслідків антигетьманського повстання, вогонь якого спопелив Українську Державу та її синів, — пише Роман Коваль. — Михайло Гаврилко у прямому розумінні цього слова згорів у вогні Української революції”.

Зазнав непоправних втрат і мистецький спадок Гаврилка (про це ви дізнаєтесь із однойменного розділу книги, де зможете побачити фотокопії його скульптур, медальйонів, малюнків, портретів, шаржів — вражаюче!).

Я розумію, як нелегко було Романові Ковалю досягнути величчю постать Михайла Гаврилка у всій його багатогранності — як митця, як воюючого, як людину і як непохитного борця за волю України. Тому й погоджуюсь з авторським висновком: “Якби він та його однодумці здобули Українську державу — які б творчі ужинки святкував наш народ, скільки б підстав для гордості з’явилося! Та сталося інакше...”

Під час роботи над книжкою Роман Коваль познайомився з онуком свого героя Орестом Абрагамовичем — доктором медичних наук, професором Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького, котрий довірив йому родинний архів. Власне, завдяки панові Орестові, а також Іванові Головацькому, Володимирові Яцюку, Вікторові Моренцю та Юркові Юзичу книга містить так багато світлин, часто якісних високохудожніх шедеврів фотомистецтва. Як чудово доповнюють вони все написане і як допомагають перенестися уявою в те далеке минуле!

А тут і нові адреси з’явилися, куди можна звернутися по матеріали, і самі матеріали: листування Михайла Гаврилка, газетні вирізки, прижиттєві публікації самого Михайла, відгуки й рецензії на його твори, документи, світлини та листівки з архівів та музеїв — безцінні свідчення епохи.

Роман Коваль знайшов, як на мене, геніальний вихід: помістив це все в другій частині книги — у семи додатках. Тут відлуння історії, яка надовго була закрита від народу у спецфондах та спецхранах. Правду тримають під замком ті, хто найбільше її боїться.

Цікаво було дізнатися і про родину Михайла Гаврилка: його вірну дружину Олену, яка чекала коханого чоловіка все життя, про їхню дочку Надію-Оксану, яка виросла без батька, про його онуків і правнуків. “В нашій родині багато втрачено, але збережено принципово найважливіше — ніхто з дітей, онуків митця та борця за Україну Михайла Гаврилка не осквернив його світлої пам’яті — серед нас немає і не було зрадників національної ідеї, членів КПРС, співпрацівників КДБ та інших силових структур, які служили і служать нашим ворогам. Усім їм на галицькій гілці родини Михайла Гаврилка домінує любов до України, за яку він віддав своє життя”, — сказав Орест Остапович Абрагамович, онук митця.

Переконана, що книга Романа Ковалю “Михайло Гаврилко: і стек, і шаблю” не залишить байдужими читачів, які цікавляться минулим свого народу, хочуть знати своїх справжніх героїв і правду про них.

Насамкінець скажу двоє слів про художнє оформлення книги (автор Євген Коваль). Продумана кожна деталь. Книгу хочеться взяти в руки — і це вже успіх. Роман Коваль сказав у відповідь на моє заохочення: “Таку літературу тільки так і треба видавати, щоб неможливо було не зупинитися біля неї, а зупинившись — купити, а купивши — прочитати й пізнати”.

Тож “прочитайте тую славу” — щирим і теплим серцем.

Сподіваюсь, книга буде гідно поцінована Україною.

Героям слава!

Уляна ВОЛІКОВСЬКА
Фото Олександра
ЛИТВИНЕНКА

Знайомство із фестивалем розпочнемо з алеї майстрів. Тут безліч виробів із глини, дерева, бісеру, лози, металу й інших матеріалів. Увагу привертають вази, виготовлені з букового шпону, дубової стружки, оздоблені дрібненькими шишками. “Щоб виготовити таку вазу, потрібно години три. Мене навчила за два тижні майстриня, яка займається цим ремеслом уже двадцять два роки, — каже майстер Костянтин із Черкас. — Бук можна знайти лише в Карпатах. Звідти й коріння цієї вишуканої роботи”.

Не оминеш майстер-класу з гончарства, бо зробити глечик — це не просто крутити гончарний круг чи місити ногами глину.. Нелегка то справа, бо глина дуже м’яка й тендітна, один необережний рух — і все ламається. “Гончарством займаюся три роки. Випадково знайшов майстрів, які набирали групу, щоб навчати цього ремесла. Мені цей вид діяльності подобається тим, що тут завжди можна кудись рухатися, багато можливостей реалізуватися. Зазвичай я використовую 4—5

видів глини”, — розповів майстер Костянтин із Черкаської області.

А ось і музичні інструменти, серед яких дрибба, варган, зозулиця, а найцікавіший — дошовиця. Відомо, що схожий інструмент є у багатьох народів. В Україні найбільшого поширення набув у Карпатах, де місцеві чарівники (мольфари) використовують його для різноманітних замовлянь: для дощу, від дощу і навіть для діагностики і лікування деяких хвороб. Вони тримали цей інструмент над людиною і за шумом визначали, якою недугою вона може хворіти. У Росії дошовицю називали палицею дощу, а в Білорусі — хмарою. Тривалий час про дошовицю майже нічого не було відомо в Україні, а згодом майстер зі Львівщини Нестор побачив її в глухому карпатському селі і почав потроху популяризувати. Завжди було цікаво, як виготовляється цей інструмент.

“Виготовляється дошовиця з рослини, яка росте в тінистих вологих місцях. Спочатку знімають шкірку, вичищають її, висушують, а потім вставляють спеціальну дерев’яну конструкцію, дрібненькі камінчики або суміші твердих речовин, які, спадуючи донизу, звуком нагадують шум дощу”, — поділився з нами Денис

«Країна мрій»: жива культура, жива музика!

Два дні поспіль (22—23 червня) вирувало дев’яте свято етнічної культури “Країна Мрій” на Співочому полі. Таким насиченим міжнародний фестиваль, здається, ще не був. Усе тут переплелось у ритмах живої музики: гумор та іронія, реальність і фантазія, традиція і сучасність. Чого тільки вартий виступ Ореста Лютого (Антіна Мухарського) із музично-культурологічним проектом “Легідна українізація” чи неочікувана програма гурту “ТНМК” у тандемі з бандурою (Ярослав Джусь), гуртом “AtmAsfera” і “Веселими вуйками”. Дивуватися було чому. Окрім вітчизняних колективів, тут виступали гурти з Франції, Туреччини, Грузії, Польщі та інших країн. А після фестивальної програми відбувалися трансляції футбольних матчів.

Шашенок із Поділля, у якого придбали цей “шаманський” інструмент.

Ми відвідали також майстер-клас “Ворожіння літерами” від Ольги Верменич (днями почалися купальські містерії, то нумо ворожити на судженого). “Абетка кожної мови сакральна. Кожна літера мала своє значення та енергетичне наповнення і зміст. Це знання має зашифровану, закодовану форму. Є така думка: якщо людина осягне зміст абетки, то наблизиться своєю сутністю до Бога”, — каже пані Ольга.

Ми ворожили на долю 9-ма голосівками, бо це жіночі літери. Відпрацювавши у старослов’янській традиції написання голосних літер, поворожили ними, наче рунами. Цікаво, що кожна літера має цифрове значення, наприклад, “о” (он) — 70, “у” (вчення, знання) — 400. Писали ми каламами, які можна виготовити, приміром, із очерету, голки дикуобраза, навіть палички від шашлику чи морозива. Цікаво, що колись найкращі калами робили з

очерету, що росте у пониззі Нілу. Під час письма їхній скрип нагадував пісню.

А знаєте, як виготовити чорнило з природних матеріалів? Приміром, із зелених наростів-горішків на дубових листочках. Їх треба потовкти, зібрати у глиняний посуд і кинути туди іржавий

предмет. За добу іржа роз’їдається, перемішується із соком — отримуємо природне чорнило. Колір буде не чорний, а бузково-коричневий.

А щоб було на чому писати, можна відвідати майстер-клас від Володимира Тація і дізнатися, як виготовити оригінальний папір вручну. Для цього необхідно звичайний папір або целюлозу перемолоти у блендері до однорідної маси. Додати воду, клей, барвники. Віджати на спеціальній цідилці, відкинути на шматок тканини і пропрасувати.

Скуштувавши на “Літературній кухні” “каші з сокири” і послухавши “смачний дуєт” “Язикатих Хвесьок”, можна було і потанцювати. Будь ласка, майстер-класи із кримськотатарських, українських і стародавніх танців. А кульмінацією фестивалю стали яскраві виступи на вечірній сцені, де поєдналися жива культура і традиція.

СЛОВО

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2012

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 68 в “Каталозі”

на 1 місяць

9 грн 37 коп.

на півроку

53 грн 37 коп.

на 3 місяці

27 грн 51 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО

Євген БУКЕТ

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57
Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у червні — 20 400

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

